

KOOSTÖÖST SÜNNIVAD

TEGIJAD

Koolide, ettevõtete ja teiste partnerite
heade praktikate kogumik

III

HARIDUS- JA NOORTEAMET

EESTI
KAUBANDUS-
TÖÖSTUSKODA

Euroopa Liit
Euroopa Sotsiaalfond

Eesti
tuleviku heaks

27

SISUKORD

SISSEJUHATUS	4
ÜLDHARIDUSKOOLIDE KOOSTÖÖ ETTEVÕTETEGA	5
Kalamaja Põhikooli 9. klasside karjääriseminar „Minu valikud – kuhu ja kelleks?“	5
Kalamaja Põhikooli ohutuspäev 1.–9. klassile.....	6
Tallinna Mustamäe Reaalgümnaasiumi 11. klasside praktika muinasjutulises lasteaiamaailmas.....	7
Rakvere Riigigümnaasiumi inseneeria ja tootmise ning mehhatroonika valikkursused	9
Tabasalu Gümnaasiumi valikaine „Majanduse alused“	11
Viljandi Gümnaasiumi praktilise ettevõtluse tunnid projekti „Nina sisse ja käed külge!“ raames	13
Kilingi-Nõmme Gümnaasiumi looduspraktikumid teadlaste juhendamisel	16
Kalamaja Põhikooli karjääripäev 1.–9. klassile.....	17
Kagu-Eesti riigigümnaasiumite olümpiaadideks ettevalmistav kahepäevane laager ehk OMG-laager	19
Rakvere Reaalkooli projektipäev „Teadus kõigile“ ja teaduskohvik „Käed külge“	21
Saaremaa Gümnaasiumi õppekava kohustuslik kursus „Saarlus ja kogukonnapraktika“	23
Koostööprojektipäev: „Targad töökohad Vormsi saarel“. Läänemaa Ühisgümnaasium ja Tallinna 32. Keskkool	26
Halliste Põhikooli tööõppe praktikatunnid ettevõttes	27
Maaettevõtlus kolme lambakasvatustalu näitel Kolga Koolis	29
Ettevõtlus-, majandus- ja karjääriõpe Tallinna Arte Gümnaasiumis.....	32
Läänemaa Ühisgümnaasiumi ja Salva Kindlustuse kohtumised ettevõtlustundide raames....	33
KUTSEKOOLIDE KOOSTÖÖ ETTEVÕTETEGA	35
Toftani ja Wermo nimelised stipendiumid mehhatroonika ja tislери eriala õpilastele Võrumaa Kutsehariduskeskuses	35
Luu Metsanduskooli praktiline väljasõit ettevõtetesse Valga Puu ja Toftan.....	36
KÕRGGKOOLI KOOSTÖÖ ETTEVÕTETEGA	38
Äritudengid lahendasid ettevõtete ärilisi väljakutseid. Tallinna Looimeinkubaatori ja Estonian Business Schooli koostöö.....	38
KOOLIVÄLISTE PARTNERITE KOOSTÖÖ	40
Toila valla mobiilse noortekeskuse mudeli loomine. Toila valla spordi- ja kultuurikeskuse ning Eesti Kunstiakadeemia koostöö	40
Eluline ja praktiline kunsti- ja ajalooõpe Tallinna Õpetajate Majas igas vanuses õppijale....	43
Gutsy Go programm Tallinna koolides.....	46
Pea peale pööratud klassiruumi nädal MTÜ Haridusmentorid ja Ida-Viru Ettevõtluskeskuse eestvedamisel	49
TÖÖLE KAASA	51
EDU JA TEGU ÕPPEMATERJALID	52

KOOSTÖÖ RIKASTAB KÕIKI

Sellesse kogumikku on koondatud inspireerivad näited Eesti koolide, ettevõtete ja teiste kooliväliste partnerite erinevatest koostöövormidest. Kogumik on praktiline abimaterjal haridusasutustele, kes soovivad õppetööd elulisemaks ja põnevamaks muuta ning teha rohkem koostööd ettevõtetega. Samuti on materjal inspireeriv ettevõtetele, kes sooviksid hariduse valdkonda panustada, kuid ei tea, millised on võimalused.

Elulähedane õpe pakub noortele põnevust ja aitab äratada huvi erinevate valdkondade vastu. Koolide ja ettevõtjate koostöö pakub suurepäraseid võimalusi ettevõtlus- ja karjääriõppe, aga ka teiste ainete õpetamiseks. Seejuures on oluline mõlema osapoole motivatsioon koostöö alustamiseks ja arendamiseks. Kooli ja ettevõtte seatud koostööeesmärgid ning pikaajalisem plaan loob süsteemsuse ning on tulemuslikum ka õppetöö seisukohalt ja õpilaste vaatevinklist.

See heade praktikate kogumik on kolmas omalaadne. Varem on häid koostöönäiteid koondatud aastatel 2018 ja 2020 ilmunud kogumikes. Need on leitavad E-koolikotist. Kogumikus kirjeldatud praktikaid on võimalik kohandada ka teistele haridustasemetele ja erialadele. Täname kõiki koole ja ettevõtjaid, kes oma häid kogemusi jagasid!

Koolide ja ettevõtete koostööd võib ellu viia väga mitmel viisil. Järgnevalt on välja toodud mõned võimalikud koostöövormid, mis praktilisel moel õppetööd rikastada võiksid.

- ▶ Õppekäik ettevõttesse (nii õpilastega kui ka õpetajate või kooli juhtkonnaga).
- ▶ Koolis külalislektorina esinemine.
- ▶ Huviringi juhendamine.
- ▶ Panustamine õppekava arendamisse.
- ▶ Praktika korraldamine ettevõttes.
- ▶ Projektipõhise õppe ülesanded.
- ▶ Teemapäeva, -nädala või -laagri korraldamine.
- ▶ Töövarjutamine.
- ▶ Uurimistöode teemad ettevõtetelt.
- ▶ Valikaine või õppesuuna loomine ja elluviimine.
- ▶ Erinevatel teemadel õppemängude loomine.
- ▶ Õpilaste ja õpetajate tunnustamine.
- ▶ Ettevõtte praktiliste juhtumite lahendamine õppeainete ülesannetena.
- ▶ Õpilaste kaasamine ettevõtte toote või teenuse arendamise protsessi.
- ▶ Õpilaste kaasamine ettevõtte kliendiküsitluste, uuringute ja intervjuude läbiviimisse, reklaami-, turundus- vm strateegiate koostamine, analüüs.
- ▶ Finantsteemade tutvustamine ettevõtte maksude, tööjõukulu, eelarvestamise jms näitel.
- ▶ Ettevõtete audiovisuaalsete lahenduste loomine õpilaste poolt.
- ▶ Ettevõtte kodulehe või sotsiaalmeediakonto kujundamine õpilaste poolt.
- ▶ Ettevõtja mentorlus õpilaste individuaalsete või grupi äriideede väljatöötamisel ja elluviimisel.
- ▶ Audiovisuaalsete ja virtuaalmaailma võimaluste kasutamine õppetöös (nt terviseriskist tingituna või ruumipuuduse tõttu).

ÜLDHARIDUSKOOLOIDE KOOSTÖÖ ETTEVÕTETEGA

Kalamaja Põhikooli 9. klasside karjääri- seminar „Minu valikud – kuhu ja kelleks?”

Küsimustele vastas **Kristina Ruuse**, Kalamaja Põhikooli huvijuht

Osalised

- ▶ Kalamaja Põhikooli 9. klasside õpilased.
- ▶ Gümnaasiumite esindajad.
- ▶ Vilistlased ja vilistlaskogu.
- ▶ Töötukassa karjäärikeskus.
- ▶ Kuku raadio.
- ▶ Tallinna Haridusamet.

Milline oli koostöö eesmärk?

Tuua vilistlased ja külalised kooli oma eriala tutvustama, rääkima, kuidas nad selleni jõudsid ja milline oli nende teekond. Millele peaks juba põhikoolis tähelepanu pöörama, et oma valitud erialal edukas olla? Kuidas sa tead, et teed õige valiku?

Mida tehti?

Meil toimusid külalistega vahetud kohtumised, kus nad tutvustasid oma eriala ja ametit. Vaatasime esitlusi ja arutlesime, esinejatele sai esitada küsimusi.

Mida õpilased sellest õppisid?

Millised on ülekantavad oskused, mida elus vajan? Milliseid erinevaid ameteid on olemas? Mida nende ametite pidamiseks tegema peab? Kus seda saab õppida? Mida saan mina teha juba põhikoolis, kui soovin valida mõne neist erialadest? Kindlasti saadi teadmisi töötamise võimaluste ja erialavaliku kohta, samuti suhtluskogemust ja ülevaadet ettevõtete tegevusest.

Millist kasu õpilased selles nägid? Kas ja millist kasu sai ettevõtja õpilastelt? Missugust kasu sai kool?

Õpilastele väga meeldivad sellised teistmoodi õppepäevad, nende tagasiside oli positiivne. Õpilased saavad teadmisi erinevate erialade kohta ja arendavad aruteludes osaledes sotsiaalseid oskusi. Kooli seisukohast saidki kasu eelkõige õpilased. Koostööpartnerid said tutvustada oma eriala/ametit, luua kontakte ja äratada noortes huvi.

Millise aine raames koostöö toimus?

- ▶ Karjääriõpetuses.
- ▶ Ühiskonnaõpetuses.

SOOVITUSED

Karjääriseminarid on väga vajalikud, soovitame ka teistele. Tehke koostööd vilistlastega!

Kalamaja Põhikooli ohutuspäev 1.–9. klassile

Küsimustele vastas **Kristina Ruuse**, Kalamaja Põhikooli huvijuht

Sõjaväepolitsei tegevuses.
Fotod: Kristina Ruuse

Lapsed uudistamas kiirabibussi.

Osalised

- ▶ Kalamaja Põhikooli erinevad klassid.
- ▶ Päästeamet, Politsei- ja Piirivalveamet, Tallinna Kiirabi ja Sõjaväepolitsei.

Milline oli koostöö eesmärk?

Eesmärk oli teha ennetustööd, aga samas tutvustada lastele kiirabi, politsei, päästjate ja sõjaväepolitsei tööd. Kus saab neid ameteid õppida? Milline on nende töö iseloom? Eesmärk oli ka õpilastega vahetu suhtlemine ja võimalus ise ameti esindajat küsitleda.

Mida tehti?

Tegevused toimusid koolihoovis, kus olid kohal politsei, kiirabi, sõjaväepolitsei, samuti päästjate varustus, autod ja suitsutelk. Sõjaväepolitseil olid samuti erinevad autod ja ka teenistuskoad. Tutvustati oma tööd, varustust, vastati laste küsimustele. Kõike sai ise lähemalt vaadata ja uudistada.

Millise aine raames koostöö toimus?

- ▶ Teistmoodi õppimise päeval.

Mida õpilased sellest õppisid?

Erinevate ametite kohta õpiti päris palju. Saadi teada, kus saab ühte või teist ametit õppida ja milliseid isiksuseomadusi on neil ametikohtadel vaja. Tutvuti ka sellega, mida amet sinult nõuab ning millised on töövaldkonnad ja ülesanded.

Milliseid õppijate karjäärirajundamise, ettevõtlus- või teisi pädevusi arendati?

Kindlasti saadi teadmisi töötamise võimalustest, eriala valikust. Saadi suhtlemiskogemus ja ülevaade sise- ja väliturvalisust tagavate organisatsioonide tegevusest.

Millist kasu õpilased selles nägid? Kas ja millist kasu sai ettevõtja õpilastelt? Missugust kasu sai kool?

Tagasiside oli positiivne. Väga meeldis, et kõik ennetusega seonduvad ametiasutused olid ühte hoovi kokku tulnud ning sai nendega lähemalt tutvuda ja varustust oma silmaga näha, küsimusi küsida. Õpilased said uusi teadmisi ennetustegevuste kohta. Samuti erinevate ametite kohta. Koostööpartnerid said samuti neile olulisest ennetustööst rääkida, seda tutvustada, oma ametitele reklaami teha, neid heas valguses näidata.

SOOVITUSED

Kogemuse põhjal võib öelda, et lapsed õpivad sellisel kujul rohkem, kui sama infot oleks klassiruumis jaganud oma õpetaja. Oma silmaga nägemine ja vahetu suhtlus on väga olulised, sest need õpetavad rohkem.

Tallinna Mustamäe Reaalgümnaasiumi 11. klasside praktika muinasjutulises lasteaiaaailmas

Küsimustele vastas **Natalja Vergun**, Tallinna Mustamäe Reaalgümnaasiumi direktor

Osalised

- ▶ Tallinna Mustamäe Reaalgümnaasium.
- ▶ Tallinna lasteaed Muinasjutt.

Millise aine raames koostöö toimus?

See oli 11. klassi õpilaste praktiline töö. Selle koostöö raames toimus lõimimine mitme ainega (loodusõpetus, keeled, kunst, muusika, kehaline aktiivsus, loominguiline töö). Iga õpilane vastutas oma valdkonna eest.

Milline oli koostöö eesmärk?

Tutvustada õpilastele lasteaia töökorraldust ja anda ülevaade lasteaia töötavate inimeste tööst. Samuti õpetada õppetunniks valmistumist ja tunni iseseisvalt läbiviimist. Aidata lasteaia töötajaid ja mitmekesistada nende tööd (lasteaia kasvandikel oli huvitav

Koolilapsed õpetamas lasteaialapsi.
Foto: Viktoria Pimenova

tutvuda meie kooli õpilastega).

Lõpuks tuli kirjutada ja kaitsta praktiline töö, mis on gümnaasiumi lõpetamise eeldus (õpilased said suurepäraselt hakkama).

Mida tehti?

Koostöö oli jagatud viieks etapiks.

1. Tutvumine tundide läbiviimisega lasteaias, õpetaja töö jälgimine, rühmade vaatlus.
2. Õpetaja abistamine tunni ajal.
3. Tunni kokkuvõtte koostamine.
4. Tunni iseseisev läbiviimine.
5. Tunni analüüs, tagasiside.

Mida õpilased sellest õppisid?

Õpilased said teada, mis on lasteaed ja mida tähendab, kui sa oled selle osa ja sinust sõltub lapse areng. Samuti tutvusid õpilased elukutsetega, lasteaia õppekorralduse ja õpiväljunditega – mida peab erinevas vanuses laps teadma ja oskama. Õpilased said tunde ette valmistada ja neid läbi viia.

Milliseid õppijate karjääri kujundamise, ettevõtlus- või teisi pädevusi arendati?

- ▶ Koostööd teiste inimestega.
- ▶ Kokkulepete saavutamist, sh lasteaia kasvandikega.
- ▶ Korraliku dokumentatsiooni pidamist.
- ▶ Seadusandluse uurimist ja analüüsimist (lasteaia õppekava).
- ▶ Suhtluspädevust koos laste, õpetajate ja lastevanematega.
- ▶ Reeglite järgimist (punktuaalsus).

Milline oli õpilaste hinnang ja tagasiside?

Lasteaia õpetaja amet on raske, aga töö on huvitav, mitmekesine, emotsiooniderohke ja positiivne.

Milline oli lasteaia tagasiside?

Lasteaia personalilt tuli järgnev tagasiside.

„Tahaks märkida, et kõik osalejad järgisid esimesest päevast peale lasteaia reegleid ja nõudeid, suhtlesid meeldivalt ja lahkelt ning jätsid väga meeldiva mulje.“

„Tahaks soovida, et noored (nii neid kui ka noormehed – neid oli lausa viis!) ei kaotaks omandatud oskusi, vaataksid uuesti üle ja analüüsiks saadud kogemusi. Pöörake tähelepanu õpetaja elukutsele ja on võimalik, et saate vastava hariduse.“

„Mitte kõik ei saa laste usaldust välja teenida. Meie praktikandid on seda teinud.“

SOOVITUS

Olge julged ja ärge kartke saata kooliõpilasi lasteaeda, nad saavad hakkama.

Rakvere Riigigümnaasiumi inseneeria ja tootmise ning mehhatroonika valikkursused

Küsimustele vastas **Lauri Soosaar**, Merkuur OÜ kaasasutaja ja õpetaja

Külas Radius Machining OÜ-l.

*Tudengivormel TalTechis.
Fotode autor: Lauri Soosaar*

Osalised

- ▶ Rakvere Riigigümnaasiumi inseneeria ja tootmise ning mehhatroonika valikkursuse juhendajad.
- ▶ Lauri Soosaar (Merkuur OÜ) ja Rasmus Kits (Rasmus Kits FIE).
- ▶ Radius Machining OÜ ja Comodule OÜ.
- ▶ Tallinna Tehnikaülikool.

Millise aine raames koostöö toimus?

Rakvere Riigigümnaasiumi eestvedajad kaasasid inseneeria ja tootmise ning mehhatroonika valikkursuste tundide läbiviimisse koolivälised partnerid (Merkuur OÜ, Rasmus Kits FIE).

Milline oli koostöö eesmärk?

Kooli ja kooliväliste partnerite koostöö eesmärk on pakkuda õpilastele erialaspetsialistide juhendamisel mitmekülgset ja praktilise väljundiga õpet, mis rikastab igapäevast õppetööd ja toetab õpilaste tulevase karjäärivalikuid.

Kahe gümnaasiumi valikkursuse juhendamisel oli koostöö arendamise eesmärk lõimida inseneeria ja mehhatroonika valdkondi ning luua õpilastele laiem tehnoloogia valdkonna taustüsteem.

Mida tehti?

Valikkursuste jooksul korraldati ühiselt häkaton, mille käigus läbiti kiirendatult näitlikus korras ühe toote tehniline arendusprotsess. See tähendas seda, et üheskoos valmistasid õpetajad

ette tootearenduse lähteülesande, millesse oli osavalt ühendatud mõlemal kursusel õpitud pädevuste rakendamine. Valmima pidi lihtne lukustusmehhanismiga hoiukarp, mida lukustati või avati elektrooniliselt ja turvasüsteemidega kaitstud mehhatroonikalahenduse abil.

Mida õpilased sellest õppisid?

Õpilased omandasid valikkursustel inseneeria ja mehhatroonika baasteadmised ning said võimaluse meeskondlikult lahendada elulisi probleemülesandeid.

Milliseid õppijate karjääri kujundamise, ettevõtlus- või teisi pädevusi arendati?

Koostöö kaudu arendati õpilaste kriitilist mõtlemist, meeskonnatöö- ja probleemilahendusoskusi. Lisaks õpiti spetsiifilisi valdkondi tundma õpetajate persoonilugude, erinevate ettevõtete edulugude ning karjääri- ja õppimisvõimaluste tutvustuse, samuti ettevõtete külastuste ja Tallinna Tehnikaülikoolis toimunud põneva ringkäigu abil. Kokkuvõttes saadi tervikpilt tootmis- ettevõtete toimimispõhimõtetest ja praktilisest ideest-tooteni-arendusprotsessist.

Milline oli õpilaste hinnang ja tagasiside?

Valikkursuse mõte ongi viia gümnaasiumi õppureid lähemale nii praktilisele IT-õppele kui ka inseneeria valdkonnale. Kuna tegemist on läbi ja lõhki praktilise kursusega, siis õpilased on sellest vaimustuses – neid ei koormata suuremahulise teooriaga, lõputute kontrolltööde ja muu akadeemilises vormis õppega, vaid kogu õpiprotsess toimub praktiliste tööde abil, mille käigus omandatakse ka teoreetilised teadmised. Kursuste vältel tekkis õpilastel süvendatud huvi valdkonna vastu ja soov oma teadmisi täiendada.

Missugust kasu sai kool?

Kool sai võimaluse kaasata valikkursuste väljatöötamise ja elluviimisse oma valdkonna eksperte. Valikkursuse juhendajad said uudse koostöökogemuse ja enesetäienduse võimaluse, mis kindlasti innustab neid ka tulevikus rakendama õppetegevustes uudseid ja praktilisi õpilahendusi ning tegema koostööd nii ettevõtete kui ka kutse- ja kõrgkoolide esindajatega.

SOOVITUSED

Kindlasti soovitame gümnaasiumis teha valikkursuste planeerimisel ja elluviimisel koostööd. Õpetajate vahel tekib positiivne sünergia ning koostöös on lihtsam ellu viia uudseid õppelahendusi ja -vorme.

Vaata videot:

<https://www.youtube.com/watch?v=iconC8JnX5c>

Tabasalu Gümnaasiumi valikaine „Majanduse alused”

Küsimustele vastas **Krista Savitsch**, Tabasalu Gümnaasiumi ettevõtlusõpetaja

Ettevõtlusmäng Tartu Ettevõtluskülas.
Fotod: Krista Savitsch

Osalised

- ▶ Tabasalu Gümnaasium.
- ▶ SA Harju Ettevõtlus- ja Arenduskeskus (HEAK).
- ▶ Tartu Ettevõtlusküla.
- ▶ Southwestern Advantage Europe.
- ▶ Kohalikud ettevõtted.

Milline oli koostöö eesmärk?

Eesmärk oli õpilastele võimalikult laiapõhjaliselt tutvustada ettevõtlus- ja majandusvaldkonda ning pakkuda huvitavaid praktilisi tegevusi kursuse raames.

Mida tehti?

- 1. Teoreetiliste teadmiste saamine valikaine tunnis Tabasalu Gümnaasiumis (8 tundi).**
 - ▶ Õpetaja loengud, paaristöö kahe sama valdkonna ettevõtte võrdluse põhjal.
 - ▶ Grupitööd.
 - ▶ Esitluse koostamine ühe kohaliku ettevõtte kohta.
- 2. Õppemäng Tartu Ettevõtluskülas (3 tundi). Õppkäik Tartusse sai teoks tänu koostööle HEAK-iga.**
- 3. Rahatarkuse loeng Veiko Roosilt (1 tund).**
- 4. Töövarjuks olemine kohalikes ettevõtetes (näiteks Tabasalu Koolituskeskuses, restoranis Neiborhuud) (4 tundi).**
- 5. Kodused tööd tegevuste tagasisidestamiseks.**

Millise aine raames koostöö toimus?

- ▶ Valikaine „Majanduse alused” raames. Valikaine maht on ühes semestris 16 tundi, iga tund kestab 75 minutit.

Mida õpilased sellest õppisid?

Õpilane

- ▶ tunneb ettevõtluses ja majanduses kasutatavaid peamisi mõisteid;
- ▶ mõistab ettevõtluse olemust ja on lisaks teoreetilistele teadmistele läbinud ettevõtlusmängu;
- ▶ on rahatark, sest on kuulanud Veiko Roosi rahatarkuse loengut;
- ▶ on tutvunud kohalike ettevõtetega nii rühmatööna valminud esitluse kui ka töövarjuks olemise kaudu;
- ▶ tajub ressursside olulisust;
- ▶ oskab tagasisidestada ja analüüsida oma tegevust ja ennast.

Milliseid õppijate karjääri kujundamise, ettevõtlus- või teisi pädevusi arendati?

Õppijad said kindlasti uusi teadmisi erinevate ettevõtete ja ametite kohta, mis võivad mõjutada eriala valikut. Saadi juurde meeskonnatööoskusi, paranesid suhtlemisoskused ja ka eneseanalüüsioskus, kuigi eneseanalüüs tundus alguses õpilastele tüütu ja raske.

Milline oli õpilaste hinnang ja tagasiside?

Õpilaste tagasiside oli väga positiivne nii ettevõtluskülas mängitud mängu, Veiko Roosi loengu kui ka praktiliste ülesannete kohta. Osadele ei meeldinud pidev tagasisidestamine, sest pidi palju kirjutama ja see oli tüütu. Samas nägid osad õpilased siiski vajadust tagasiside andmiseks, et tehtut ja ennast paremini analüüsida. Muutmiseks ettepanekuid ei esitatud. Küll aga sooviti, et ettevõtlusalane mäng Tartus oleks kestnud kauem.

Missugust kasu said kool ja koostööpartnerid?

Kool saab haritumad õppurid. Samuti saab kool hea maine, kui õpilased ennast heast küljest näitavad. Kui on probleeme noortega, siis vist tuleks koolis ka mõned väärtushinnangud ja käitumisreeglid üle vaadata, et järgmisel korral läheks paremini.

Kasu koostööpartneritele koostööst õpilastega väljendub selles, et võib-olla teevad need noored tulevikus ettevõtlusega seotud karjäärivalikuid. Nii et pigem seisnes kasu oma ettevõtte või valdkonna populariseerimises. Noored võivad vabalt ka ideid anda ehk siis ettevõtteid saavad ideid, mida ja kuidas noortega teha.

Koostööpartnerite ja noorte koostöö kohta saab välja tuua mitu õpikohta. Kindlasti oli ettevõtlusmängu läbiviijatel päris keeruline rühma hallata, sest mäng tekitas nii suurt elevust ja rahutust, et ei suudetud rahulikult kuulata, vaid taheti juba tegevuste juurde minna. Lektor Roos sai õpetada uusi teadmisi ja samas oli tema jaoks ka tagasiside vajalik, et mida oma loengu juures järgmisel korral muuta, teisiti teha. Kõik tegevused olid siiski seotud ka valdkonna populariseerimisega.

SOOITUSED

Kindlasti soovitan seda koostöövormi teistele, aga tuleb arvestada, et kõikide tegevuste planeerimine võtab väga kaua aega ja selleks peab ka olema tutvusi, et õigete inimesteni jõuda. Tabasalu Gümnaasiumi jaoks ei tulnud samuti kõik üleöö, planeerimine kestis umbes aasta. Kui aga rada on sisse tallatud, siis on igat järgmist samalaadset tegevust kergem teha, sest on teada, keda ma kõnetama pean, kui samalaadset tegevust või koostöövormi kasutada soovin. Õpilaste jaoks on see kahtlemata põnev ja mitmekülgne, seetõttu olen valmis igal aastal uuesti seda võimalust õpilastele pakkuma. Pole oluline, kui kaua ettevalmistamisele aega kulub.

Viljandi Gümnaasiumi praktilise ettevõtluse tunnid projekti „Nina sisse ja käed külge!“ raames

Küsimustele vastas **Ave Abroi**, Viljandi Gümnaasiumi inglise keele õpetaja, majandus- ja ettevõtlusõppe koordinaator

Männiku Metsatalu köögis abis.
Foto: Kertu Tiik

Park Hotellis voodit tegemas.
Foto: Karl Moorits Kurvits

Talgupäev.
Foto: Triinu Paabut

Osalised

- ▶ Viljandi Gümnaasiumi 11. klassi majandus- ja ettevõtlussuuna õpilased.
- ▶ Viljandimaa Arenduskeskuse turismiteenuste arendusjuht.
- ▶ Viljandimaa ettevõtted: Park Hotell, Mulgi Pruulikoda, Männiku Metsatalu, Schloss Fellin, Barrelstar, Võrtsu Sahver, Tuule Talu, Grand Hotell, Vanaõue Puhkekeskus, Tegelaste Tuba, Amrita, Olustvere Turismikeskus, Endla Hotell.
- ▶ Viljandi Linnavalitsuse avalike suhete osakond ja turismiamet.

Milline oli koostöö eesmärk?

Kuna Viljandi Gümnaasiumis on uuendamisel majanduse ja ettevõtluse suuna õppekava, siis kasutasime võimalust saada toetust Euroopa Sotsiaalfondilt ja nimetasime oma projekti „Ettevõtlusõppe uuendamine „Nina sisse ja käed külge“ meetodi rakendamisega“. Tegevuste tulemusena sündisid õppekava lisadena ettevõtluslaagri ja töhusa õppekäigu mudelid.

Koostöö eesmärk oli, et õppija mõistaks, millised on vajalikud teadmised ja oskused (maa)turismiettevõttes klientide teenindamisel, majutusasutuse töö korraldamisel ja ürituse läbiviimisel. Seeläbi saab õppija praktilise ettevõtluskogemuse, sealhulgas kujundab teadlikult oma tööharjumusi, võimalikku tulevast karjääri ja sotsiaalseid oskusi ning analüüsib sikuomadusi.

Millise aine raames koostöö toimus?

- ▶ Majandus- ja ettevõtlussuuna õppeaine „Praktiline ettevõtlus“.

Mida tehti?

Projekti esimesed kaks koostöökogemust sündisid festivalil TradFest Männiku Metsatalus ja mihkripäeva talgutel MTÜ Ühtne Võhmaküla juures, kus õpilased tegutsesid vabatahtlikena.

Projekti kõige olulisem osa sündis majandus- ja ettevõtlussuuna II aasta kursuse „Praktiline ettevõtlus“ tundides. Kooli projektijuht koostas koostöös Viljandimaa Arenduskeskuse turismiteenuste arendusjuhiga nimekirja sõbralikest turismiteenuseid pakkuvatest ettevõtetest, mille majandus- ja ettevõtlusõppe koordinaator ja „Praktilise ettevõtluse“ kursuse õpetaja edastas õppijatele.

Koostööprojekti osalenud õpilastel oli kõigepealt võimalus teha valik, millises ettevõtmises või ettevõttes ta osaleda ja panustada soovib. Seejärel pöördusid nad kas individuaalselt või paarikaupa valitud ettevõtete poole, saatsid e-kirju ja/või helistasid. Peale kokkulepete sõlmimist toimus tegevus kohapeal, mis varieerus lähtuvalt ettevõtte või ürituse spetsiifikast. Muu hulgas oldi abis kas külaliste vastuvõtuks valmistumisel, toitlustamisel/koristamisel, heakorratöödel või lausa karastusjooגי purkidesse villimisel. Tegevust juhendas vastuvõtja. Õpilased olid seejärel ka intervjuerija rollis, kuna koolil oli praktikajuhendi järgi vaja vastuseid küsimustele, mis puudutasid just selle ettevõtte eripära.

Oma tegevuse kohta täitsid õpilased analüüsi ja tagasiside vormi (Google Forms), mis aitas neil tehtut paremini mõtestada.

Mida õpilased sellest õppisid?

Ettevalmistuse käigus kogesid õpilased mitmeid äraütlemisi oma pöördumistele (aeg ei sobinud) ja ületasid hirme võõrastega suhtlemisel. Olles aga kohapeal ära käinud, täitnud praktika aruande (küsimustiku) ja saanud nii uut informatsiooni kui ka võimaluse käed külge lüüa turismiettevõtte igapäevastes tegevustes, oli kursuse lõpus tagasiside oma tegevuste tulemusele valdavalt positiivne.

Õppijad said juurde enesekindlust suhtlemisel, usu, et nende panus pandeemiast eriti räsida saanud turismisektoris on oluline. Lisaks omandati oskusi külastajate/külaliste vastuvõtuks valmistumisel. Suurimaks õppetunniks ja saavutuseks osutus võidurõõm eneseületuse ja positiivse kogemuse üle, mis nii mõnelegi lõppes kokkuleppega samasse kohta suveks tööle minna.

Sellisel kujul koostöötegu sündis Viljandi Gümnaasiumis esmakordselt ja on andnud mõtteid sarnaseid tegusid teha ka teistes valdkondades.

Milliseid õppijate karjääri kujundamise, ettevõtlus- või teisi pädevusi arendati?

Et innustada õppijaid ise initsiatiivi võtma ning arendada ettevõtlikkus- ja suhtluspädevust, oli neil võimalus valida Viljandimaa Arenduskeskuse turismiteenuste arendusjuhiga koostöös valminud sõbralike turismiettevõtete nimekirjast ettevõtte, kus teha oma praktikatunnid, selleks eelnevalt ise ühendust võtta ja aeg kokku leppida.

Koostööprojekti eesmärk oli anda õpilastele võimalus saada praktiline ettevõtluskogemus ning erinevate tegevuste ja rollide kaudu õnnestus see ka saavutada. Sealhulgas said õppijad teadlikult kujundada oma tööharjumusi, suhtlemisoskust ja sotsiaalseid oskusi. Praktikajuhendis olevatele küsimustele vastuseid otsides ja vastuvõtjatega suheldes õnnestus mitmel õppijate rühmal saada veel lisaväärtusega kogemus – nendega jagati elutarkusi ja kogemusi ettevõtluse päikselisema poole ja varjukülgede kohta.

Milline oli õpilaste hinnang ja tagasiside?

Õppijatele oli kõige suurem katsumus hirm alustada suhtlemist võõra inimesega, mis aga kujunes hoopis väga meeldivaks kogemuseks ja võiduks iseenda üle, mis on eriti oluline vaimse tervise hoidmisel. Rõõmus tõdemus oli seegi, et nüüd osatakse õigeid nippe kasutades voodit üles teha. Ka rõhutasid õpilased, et selline praktilise õppe vorm võiks olla integreeritud gümnaasiumi õppekavas kõigi kolme õppeaasta juurde.

Missugust kasu said kool ja ettevõtte koostööst õpilastega?

Kool sai hea ülevaate ja kontaktid ettevõtete kohta, kellega on edaspidigi võimalik suhtlust/partnerlust arendada ja ettevõtlusalast koostööd teha. Samuti valmisid koolil juhendid, intervjuude ja tagasiside vormide põhjad, mida saab õppetöös ka muude sarnaste projektide puhul kasutada. Ka on õppekava ja arengukava arenduse protsessi juures oluline saadud tagasiside, et sarnast koostöövormi õppetöösse regulaarselt planeerida.

Koostööpartnerid said võimaluse kasutada oma ettevõttes reeglina kahe kuni nelja tunni jooksul abikäsi, juhendades samal ajal tegevust ja andes edasi väärtusi, mis õpilaste jaoks hiljem tööturul selles valdkonnas olulised on – seega aidata ka karjääri kujundamisel. Samuti pakkusid kolm ettevõtet suvehooajaks tööd.

SOOVITUSED

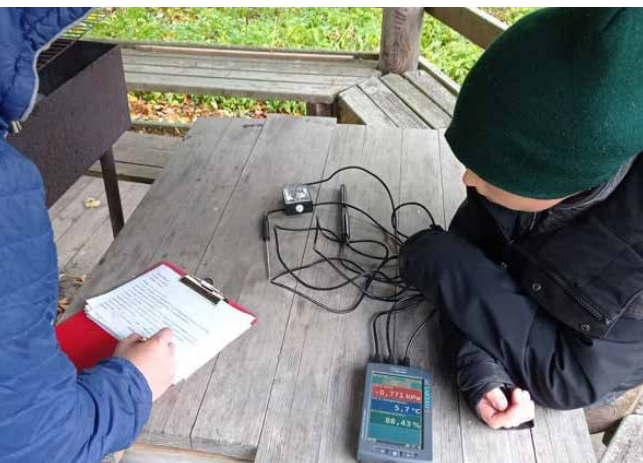
Sarnane koostöötegu nõuab koolilt väga head visiooni ja korraldustoimkonda, mis meie puhul tähendas tihedat suhtlemist ja läbirääkimisi tiimis (projektijuht + majandus- ja ettevõtlusõppe koordinaator + turismiteenuste arendusjuht).

Edasi on vaja varuda aega ja kannatlikku meelt, sest ettevõtetega kokkulepete sõlmimine, sh pöördumised ja äraütlemised, nõuavad aega.

Kindlasti tuleb arvestada sellega, et kõiki ei saa mahutada täpselt ühe malli sisse ja seega olime küll paika pannud tähtajad ja sõbralikud ettevõtted, kuid tegelikkuses tuli olla paindlikum ettearvamatute asjaolude tõttu (piirangud, haigestumised, suhtlemisärevus), et mitte ära rikkuda tegutsemisrõõmu ja tahet midagi tööpoolest ise praktiliselt kogeda.

Kilingi-Nõmme Gümnaasiumi looduspraktikumid teadlaste juhendamisel

Küsimustele vastas **Thea Perm**, Kilingi-Nõmme Gümnaasiumi loodusainete õpetaja

Ilmavaatlused.

Ööpüük. Fotod: Kilingi-Nõmme Gümnaasium

Osalised

- ▶ Eesti Maaülikooli põllumajandus- ja keskkonnainstituudi kaasprofessor Arvo Tuvikene ja sama instituudi limnoloogiakeskuse vanemteadur Priit Zingel.
- ▶ Kilingi-Nõmme Gümnaasium.

Milline on koostöö eesmärk?

Tutvustada õpilastele teadlaste tööd, suurendada huvi loodusainete õppimise vastu ja parandada teadmisi looduse tundmise kohta. Saadud teadmised aitavad õpilastel paremini osaleda aineolümpiaadidel ja viktoriinidel ning annavad ideid uurimistööde koostamiseks. Vähetähtis pole ka see, et mitmelgi looduspraktikumides ja karjäärpäevadel osalenud õpilasel mölgub mõttes oma tuleviku sidumine loodusega seotud valdkonnas.

Mida tehakse?

Looduspraktikumides on Eesti Maaülikooli teadlased rääkinud oma tööst ülikoolis ja ekspeditsioonidest eksootilistesse riikidesse. Samuti tehakse loodusvaatlusi, katseid ning mõõdetakse erinevaid keemilisi ja füüsikalisi keskkonnaparameetreid. Õpilastel on võimalus ise katsetada ja uurida, juhendajad aitavad määrata liike, annavad ülesandeid ja selgitavad nähtut.

Millise aine raames koostöö toimus?

- ▶ Looduspraktikumid on seotud loodusõpetuse, bioloogia, keemia ja füüsikaga.

Mida õpilased sellest õppisid?

Õpilastele on andnud see uusi teadmisi ning huvi looduse tundmise ja õppimise vastu. Kuna looduspraktikumid toimuvad suures osas Kilingi-Nõmme linnas, siis tänu praktikumidele tuntakse oma kodukoha loodust ja ka keskkonnaga seotud murekohti palju paremini.

Milliseid õppijate karjääri kujundamise, ettevõtlus- või teisi pädevusi arendati?

Looduspraktikumid aitavad õpilasi kindlasti eriala valikul ja ka näha end ümbritsevat keskkonda teise pilguga – osatakse hinnata linna rohealasad, arutletakse, mida võiks veel teha linna looduskeskkonna parandamiseks.

Milline oli õpilaste hinnang ja tagasiside?

Karjääripäevi ja looduspraktikume oodatakse pikisilmi. Sel aastal käsitletakse praktikumis ka kliimamuutusi ja globaalseid keskkonnaprobleeme.

Missugust kasu said kool ja koostööpartner?

Teadlastele on oluline oma teadmiste jagamine ja teaduse populariseerimine, mida on ka Arvo Tuvikese puhul kõrgelt hinnatud. Ta valiti 2017. aastal Eesti teaduse populariseerimise riiklikul konkursil parimaks teaduse ja tehnoloogia populariseerijaks.

SOOVITUS

Kindlasti otsige sidemeid kõrgkoolidega, see avardab õpilaste maailmapilti ja motiveerib õppima, et ükskord ise ka ülikooli astuda.

Kalamaja Põhikooli karjääripäev 1.–9. klassile

Küsimustele vastas **Kristina Ruuse**, Kalamaja Põhikooli huvijuht

Õpilased telestuudios.
Fotod: Kristina Ruuse

Muusikaettevõtja rääkimas oma tegemistest.

Osalised

- ▶ Kalamaja Põhikooli erinevad klassid.
- ▶ Klassijuhatajad ja aineõpetajad.
- ▶ 20 ettevõtet ja asutust: Telia Eesti, Eesti Televisioon, TV3 Eesti, Metroser, Tallinna Polütehnikum, Kontuur Leo Burnett, Rahvuskooper Estonia, Euroopa Elamuskeskus, Tallinna Linna-teater, Tallinna Linnamuuseum, Euroopa Kool, Kullo Ettevõtlusküla, Jürgensoni Perearstikeskus, Lilleküla Päästekomando, Kultuuriministeerium, ERSO, Eesti Noorsooteater, Tallinna Loomaaed, Restoran Spot, ADM Interactive.

Millise aine raames koostöö toimus?

Teistmoodi õppimise päev, karjääriõpetus, ühiskonnaõpetus ja inimeseõpetus.

Milline oli koostöö eesmärk?

Tutvustada lastele töömaailma, erinevaid ameteid, ettevõtteid ja riigiasutusi. Kaasata lapsevanemaid, kes saaksid vastu võtta õpilasi oma ettevõttes/asutuses või tutvustada seda koolis, viia läbi mõnda töötuba. Võimalus lapsevanemal osaleda oma lapse koolitegevustes. Omandada erinevaid oskusi ja saada aimu, kuidas erinevad asutused/ettevõtted toimivad ning kuidas koolis õpitu päriselus rakendub.

Mida tehti?

Esimesel päeval külastati ettevõtteid/asutusi, teisel päeval toimus koolis karjääripäev, kus korraldati töötube, loenguid, vestlusringe.

Mida õpilased sellest õppisid, millised õpiväljundid saavutati?

Uued erialad, uued oskused. Väga palju uut infot.

Milliseid õppijate karjääri kujundamise, ettevõtlus- või teisi pädevusi arendati?

Tutvuti uute ametitega, ettevõtete/asutustega, saadi koostöökogemusi, suhtlemiskogemust, ülevaadet ettevõtte tegevusest. Paranes eneseanalüüsi oskus: millised on minu oskused, kas sobin mõnele tutvustatud erialadest? Milliseid oskusi pean erinevates ametites kasutama ning mida pean juba põhikoolis õppima, et soovitud erialal paremini hakkama saada. Õpilased said ka ise käed külge panna ja katsetada.

Millist kasu õpilased selles nägid? Kas ja millist kasu sai ettevõtja õpilastelt? Missugust kasu sai kool?

Töötoad, kohtumised ja ettevõtete/asutuste külastused õpetavad palju. Teistmoodi õppimise päevad meeldivad õpilastele väga. Koostööpartnerid ja lapsevanemad said tutvustada ja populariseerida erinevaid ametid ning oma töövaldkonda. Samuti esitasid õpilased ettepanekuid.

SOOVITUSED

Lastevanemate kaasamine on kooli ja kodu koostöös oluline. Lapsevanemad on väga tähtis ressurss, mida koolis kasutada! Koostöö õpetajate vahel tagab selle, et ettevõtmine õnnestub!

Kagu-Eesti riigigümnaasiumite olümpiaadideks ettevalmistav kahepäevane laager ehk OMG-laager

Küsimustele vastas **Pille Olesk**, Valga Gümnaasiumi karjääri- ja projektijuht

*Käime katuseid mööda! Viru Keemia Grupi katusel.
Fotod: Pille Olesk*

Linnulaager 2021 Matsalus.

Osalised

- ▶ Valga, Võru ja Põlva riigigümnaasiumide noored, kes sihivad olümpiaadivõite.
- ▶ Ettevõtted.
- ▶ Ülikoolid.
- ▶ Muud organisatsioonid.

Milliste ainete raames koostöö toimub?

Igal aastal keskendub laager ühele või kahele õppeainele.

- ▶ Aasta 2022. Geograafia, fookuses loodusvarad ja energeetika.
- ▶ Aasta 2021. Bioloogia, Matsalu linnulaager. Silma Õpikoja giidiga linnujaht binokli abil. Matsalu külastuskeskus ja linnuvaatlustornid. Matsalu filmifestivali filmi vaatamine.
- ▶ Aasta 2020. Keemia ja füüsika, Tartu Ülikooli (TÜ) õppehoonetega tutvumine, Chemicumi õppelaboratooriumis tiitrimine ja keemiaülesannete lahendamine, Delta majas isejuhtivate sõidukite projektiga tutvumine. Füüsika loeng. Laager koostöös TÜ teaduskooliga.
- ▶ Aasta 2019. Bioloogia ja geograafia, TÜ Vivaarium ja katseloomad, geneetika praktikumid. Ökoloogia ja maateaduste instituudi tööga tutvumine ja loengud. Laager koostöös TÜ teaduskooliga.
- ▶ Aasta 2018. Keemia, TÜ Chemicumi õppelaboratooriumis tiitrimine ja keemiaülesannete lahendamine. Laager koostöös TÜ teaduskooliga.
- ▶ Aasta 2017. Keemia, füüsika, bioloogia, matemaatika, geograafia. Pärast esimest aastat kõiki aineid üheskoos Värskas õppides saime aru, et tuleb keskenduda igal aastal vaid ühele-kahele õppeainele.

Milline on koostöö eesmärk?

Laagri eesmärk on õpihuliste noorte silmaringi laiendamine huvitavate loengute, inimeste, asutuste ja ülikoolide toel. Oluline on koostöö erinevate asutustega, et noor saaks aimu, kuidas tema õpitee võiks jätkuda ning missuguse võimaliku meelepärase erialaga jätkata. Kolme kooli tarkade peade koostöine koos õppimine ja uudishimulik lähenemine innustab ja motiveerib veelgi rohkem pingutama, väärtustama akadeemilisi teadmisi. Õppida ja õpetada saab küll üksinda, kuid koostöiselt on see põnevam, kasulikum ja meeskondlikum, mistõttu kolmes koolis on sügisene laager väga oodatud.

Mida tehakse?

Näiteks 2022. aasta septembris toimunud laagri fookuses olid loodusvarad ja energeetika, kahe päeva jooksul külastasime energia ja loodusvaradega tegelevaid Ida-Virumaa ettevõtteid. Külastasime NPM Silmeti teha Sillamäel, mis on üks Euroopa suurimaid haruldaste metallide ja haruldaste muldmetallide tootjaid. Seejärel läksime Viru Keemia Gruppi, kus tutvusime kontserni tegemistega, sh väärtusahela ja keskkonnaprojektidega. TalTechi põlevkivi kompetentsikeskuses uurisime põlevkivi ja TalTechi Virumaa Kolledžis said õppurid ka ise vee ja põlevkivitööstuse töötoas veeanalüüsi teha. Külastasime Aidu tuuleparki, kus saime näha kahte valmimisjärgus tuulikut. Samuti külastasime Enefit Powerit ja Auvere elektrijaama. Tundus, et oleksime käinud justkui katuseid mööda, sest nii Auvere kui ka Viru Keemia Grupi tehastes saime hoonete katusele ronida ning näha tööstusmaastikku ka kõrgelt.

Finaaliks kujunes Uikala prügila külastamine Kukrusel. Tutvusime nii prügila tegevusega kui ka koostootmisjaamaga, mis võimaldab prügilas tekkiva prügilagaasi efektiivselt elektrija soojusenergia tootmiseks ära kasutada. Näide õppuri tagasisidest laagripäevale: „Iga asutuse külastamisel jõudis meieni tohutult infot, seega pidin ainult olulist infot sorteerima ja talletama.“

Mida õpilased sellest õppisid?

Nagu laagri teemagi, on ka iga laager omanäoline. Mõnel aastal on laagris rohkem praktilist katsetamist ja ülesannete lahendamist kui järgmistes. Kõige põnevamad on õppurite jaoks siiski olnud kaks viimast laagrit. Ida-Virumaa võlus 2022. aasta sügisel just võimsate tehaste külastamise tõttu ja Matsalu 2021. aasta sügisel linnuvaatlusega, kus linnujuttu ja uurimist sai väga palju. Märksõnadena saame välja tuua teadmisanu, katsetamisjulguse, meeskonnatöö, karjääri ja huvitatuse.

Milliseid õppijate karjääri kujundamise, ettevõtlus- või teisi pädevusi arendati?

Õpilastel on olnud võimalus kuulata värvikaid oma ala eksperte erinevatelt elualadelt, ülikoolidest kuni tööstusjuhtide ning loodusmeesteni. Neile sai esitada küsimusi ja uurida nii õppimisvõimaluste kui ka teekonna kohta huvitavate ametiteni. Eeskujud võivad olla elu ja karjääri muutvad! Väga oluline on ka laagris ühisel bussisõidul või õhtusel istumisel omavahel tuttavaks saamine, edasine kontakt ja päevasündmuste omavaheline tagasisidestamine.

Millist kasu õpilased selles nägid? Millist kasu said koolid? Kas ja millist kasu sai ettevõtja õpilastelt?

Laagri kohta saadud tagasiside on alati olnud väga virgestav ja positiivne, seda näitab ka laagri populaarsus. Õpilastele meeldib, et laagri põhitegevuste hulka mahub ka teisi ettevõtmisi, mille käigus veedetakse ühiselt aega ja õpitakse üksteist tundma. Varem on toimunud ühised filmivaatamised, koos söömas käimine, päikeseloojangu jalutuskäik Matsalus jne.

Kasu on mõlemapoolne – TÜ teaduskooliga koostööd tehes on nende huviks noored helged pead, kes on oodatud tudengite ridadesse. Asutuste ja tehaste huviorbiidis on samuti noored, eriti oodatud on inseneeria valdkonna spetsialistid. Valga, Võru ja Põlva gümnaasiumid said noorte silmad särada ja uusi olümpiaadivõite jahtima. Eks olümpiaadidel esinemised näita, kas ja kuidas ühine õppimine väärtustub tulemusteks. Igast koolist saab laagrisse kaasa ka üks aineõpetaja, tema näeb oma noori väljaspool kooli teise pilguga ja uhkusega. Projekti on toetanud rahaliselt ka Haridus- ja Teadusministeerium, kes näeb selles potentsiaali meie piirkonna õpilaste karjääri kujundamises.

SOOVITUSED

Koolides on prioriteet õpilased ja tegevuseesmärgidki tuleb neist lähtuvalt seada. Aine omandamine ei tähenda enam ammu traditsioonilisel viisil ainetundides õppimist. Julgelt peale hakates ja peas tiirelnud ideedesse uskudes on koostööpartnereid ja häid õppimissõpru kerge leida.

Rakvere Reaalkooli projektipäev „Teadus kõigile“ ja teaduskohvik „Käed külge“

Küsimustele vastas **Sirli Vahula**, Rakvere Reaalkooli huvijuht

Osalised

- ▶ Rakvere Reaalkooli õpetajad, tugimeeskond, juhtkond ja õpilasesinduse liikmed.
- ▶ Loenguid ja töötubasid viisid läbi kooli vilistlased ja kohalike ettevõtete esindajad.
- ▶ Teaduskohviku viktoriini auhinnad ja ülekoollise loosimise auhinnad panid välja Lääne-Viru Omavalitsuste Liit, Weekend, Euroopa Komisjoni Eesti esindus, Euroopa kosmoseagentuuri haridusprojekt ESERO, Trinidad Wiseman, Ramirent, Kunda Nordic Tsement.

Milline oli koostöö eesmärk?

Eesmärk oli tutvustada erilaadseid ameteid ja tööülesandeid ning ettevõtluskeskkonda. Loengute ja töötubade läbi viimiseks kaasati oma ala praktikuid ja ettevõtjaid, kes aitasid eluliste näidetega paremini mõista keerulisena tunduvaid teemasid. Haridusasutuste, ettevõtjate ja vilistlaste koostöö pakkus suurepäraseid võimalusi ettevõtluse ja ka muude ainete õpetamiseks.

Millise aine raames koostöö toimus?

- ▶ See oli ainete lõiming.

Teaduskohvik „Käed külge“. Moodusta ise taldrikule liblika elutsükkel küpsiste ja kommidega. Foto: Sirli Vahula

Mida tehti?

Rakvere Reaalkooli juubelinädal lõppes projektipäevaga „Teadus kõigile.” Koolimajas toimusid loengud, töötoad ja teadusteatri etendused, kooli staadionil sai digivahendite abil läbida orienteerumisrada.

Enamik külalisõpetajaid olid meie kooli vilistlased. Näitleja Jaanus Tepomees rääkis näitleja elukutsest, Katrin Jaanimägi vestles õpilastega erinevatest ametitest, Triin Vahula näitas innovaatilisi vahendeid, mida tänapäeval kasutatakse sotsiaalvaldkonnas, sportlane Kaidi Kivioja rääkis liikumise kasulikkusest. Teadmisi tervisest, esmaabist ja nippe looduses turvaliselt käitumiseks andsid Leevi Lippasaar, Kristiine Keren Kotiesen ja Kateryna Raskina. Rõivastele uue elu andmisest käisid rääkimas Katrin Kivirand (Nana Pipi), Anna-Kristiina Vellend (Reet Ausi bränd) ja Gerda Männistu (Lindström). Toidu taaskasutusest ehk jääkidest maitsva toidu tegemisest vestles ja ka valmistas sööki vilistlane Moonika Veedla. Kerli Kõue Rakvere Linnavalitsusest rääkis prügi sorteerimisest ja Maria Kams valmistas koos lastega prügisorteerimise kastid. Janek Zöbin arutles 8. klassi noormeestega riigikaitse teemadel. Alise-Valentine Prits selgitas huvilistele, miks soolane on soolane ja magus nõnda magus. Vilistlane Rauno Neito tegi ägedaid füüsikakatseid. Teaduslikust mõtlemisest rääkis Heleri Berlokko. Rakvere politseijaoskonna piirkonnapolitseinik Natalia Valem ja abipolitseinikud viisid läbi liiklusteemalise kuldvillaku. Aleksandra Musakko abiga ehitati katapult. Rakvere Spordikeskuse esindajad viisid läbi töötoa „Terves kehas terve vaim.”

Rakvere Reaalkooli õpetajad tegid lauamängude, orienteerumise ja rahatarkuse töötoad ning valmistasid õpilastega linna makette. Reaalkooli teadusteater Tipp ja Pauk andis kolmel korral täissaalile meeleoluka etenduse.

Aatriumis oli avatud teaduskohvik. Õpilased said valmistada magustoitu, mille abil selgitati pinnase erinevaid kihte. Lisaks oli võimalik taldrikule moodustada liblika elutsükkel ja see siis pöske pista. Šokolaadimuffinide peale sai glasuuriga joonistada keemiliste elementide sümboleid. Kohapeal oli võimalik jälgida, kuidas saab maisist popkorn. Valmistati jäätist ja see oli ülimaltsev. Sai osta kihelist jooki, mille abil õpetati atmosfääri koostist ja kihte. Viinamarjadest ja grilltikkedest oli võimalik valmistada molekulimudeleid. Teaduskohviku korraldusmeeskond oli ette valmistanud ka teadusteemalise viktoriini. Küsimuste vastused olid aatriumis, need oli vaja ainult üles leida. Õigesti vastanuid oli päris palju ja neist kümme said loosiga ägedad auhinnad. Projektipäev lõppes auhindade loosimisega, milles said osaleda kõik, kes olid juubelinädala teispäevast kuni neljapäevani asetanud loosikasti oma nimega sedeli ja kirjutanud koolile sünnipäevasoovi. Välja loositati 50 auhinda.

Mida õpilased sellest õppisid?

Õpilased said teadmisi ja oskusi, mis on vajalikud loovate ideede elluviimisel, õppija ettevõtlikkuse arenguks ning jätkusuutlikuks toimetulekuks töös ja igapäevaelus. Projektipäeva eesmärk oli arendada sotsiaalseid pädevusi, sh suhtlemine, koostöö ja meeskonnatöö (sh tööjaotus ja vastutamine), planeerimine, algatamine ja probleemilahendus. Tehti palju meeskonna- ja rühmatööd.

Milliseid õppijate karjääri kujundamise, ettevõtlus- või teisi pädevusi arendati?

Saadi teadmisi erinevatest erialadest, tutvuti kohalike ettevõtete ja kooli vilistlastega, kes on oma tegevuse, teadmiste ning oskustega meie maakonna ja ka riigi arengusse panustanud. Läbiv teema oli taaskasutus. Tehti koostööd, suheldi, kuulati ja küsiti, meisterdati ja küpsetati, õmmeldi ja katsetati.

Milline oli õpilaste hinnang ja tagasiside?

Õpilaste tagasiside oli positiivne, nad said põnevaid teadmisi ja oskusi, tegid rühmatööd, õppisid mängu kaudu. Õpilased loodavad, et projektipäev toimub ka järgnevatel aastatel. Õpilasesindus tegi ettepaneku, et järgmisel aastal võiks küsida õpilastelt, keda nad soovivad projektipäeval kooli külla kutsuda.

Missugust kasu said kool ja koostööpartnerid?

Õpilased olid abiks teaduskohvikus. Nad osalesid nii ettevalmistavas protsessis kui ka üritusel kohapeal. Koostööpartnerite tagasiside oli positiivne. Õpilased olid aktiivselt osalenud vestluses ja tegevustes, küsinud küsimusi ning ka töötoa/loengu lõppedes oli nii mõnigi õpilane jäänud pikemalt vestlema. Koostööpartnerite jaoks oli see hea ja põnev vaheldus igapäevatööle ning noored mõjuvad alati innustavalt.

SOOVITUSED

Julgustame kohalike ettevõtete ja aktiivsete inimestega koostööd tegema. See on hea kogemus mõlemale poolele. Koostöös peitub jõud. Julgus küsida ja teha midagi natuke teistmoodi võib tulemuseks anda suurepärase koostöövõrgustiku, kellega muuta maailma.

Saaremaa Gümnaasiumi õppekava kohustuslik kursus „Saarlus ja kogukonnapraktika“

Küsimustele vastas **Laura-Liisa Perova**, Saaremaa Gümnaasiumi õppejuht

Osalised

- ▶ Saaremaa Gümnaasium.
- ▶ Partnerid olid Saaremaa Vald, Saaremaa Muuseum, MTÜ Saaremaailm, Sõrvemaa Pärimuse Selts.
- ▶ Praktikakohad olid näiteks Toidupank, FC Flora, Saaremaa Rally, Saaremaa Spordikool, Saarte Jahimeeste Selts, MTÜ Kena Kala, Visit Saaremaa.

*Kirjanik Lembit Uustulnd tunnis.
Foto: Kadri Kanemägi*

Millise aine raames koostöö toimus?

Saaremaa Gümnaasiumi kursus „Saarlus ja kogukonnapraktika“ on oluline osa õppeprotsessist. See on kogemusõpe, mille käigus õpilased loövad vabatahtlikuna kaasa kogukonna ühenduste ja organisatsioonide tegevuses, teadvustades end ühiskonnaliikmetena, kes saavad olulistes küsimustes kaasa rääkida ja ühiskonna arengut mõjutada.

Saaremaa Gümnaasiumi kursused „Saarlus ja kogukonnapraktika“ ja „Mentorlus ja karjäär“ on nimetatud valdkonnaga otseselt seotud. Kaudselt on seosed erinevate valdkondadega, lähtuvalt kogukonnapraktika valdkonnast. Kursus lähtub juhtmõttest, et saarlus on regionaalne identiteet, mida saab käsitada ressursi ja väärtusena, ning mis on muutuv, taasloodav, konstrueeritav. Saarlust käsitletakse kolme suurema valdkonnana: keskkond, kultuur ja kogukond.

Milline oli koostöö eesmärk?

„Saarlus ja kogukonnapraktika“ on kogemusõpe, mille käigus õpilased loövad vabatahtlikuna kaasa kogukonna ühenduste ja organisatsioonide tegevuses. Õpilased peavad ise valima valdkonna ja vabaühenduse, kus kogukonnapraktikat sooritada, osaledes vabatahtlikuna vähemalt kümme tundi organisatsiooni tegevustes.

Kogukonnapraktika õpetab teadvustama end ühiskonnaliikmena, kes saab olulistes küsimustes kaasa rääkida ja ühiskonna arengut mõjutada, õpetab ennast motiveerima, koostööd tegema, aega planeerima ja kaasama, annab oskuse pärast praktikat kaaluda vabatahtlikku tegevust ja vabaühenduses töötamist, annab töökogemuse, mis aitab valida tulevast eriala ja annab parema positsiooni tööturul ja ülikooli astumisel.

Mida tehakse?

Õpilased loövad mõne nädala jooksul vähemalt kümme tundi kaasa enda valitud organisatsiooni tegevustes, täites mõnd jõukohast ja huvipakkuvat ning vabaühendusele vajalikku ülesannet.

Nad osalevad vabaühenduse töös ja näevad, kuidas sünnib ja toimib kodanikualgatus. Noored saavad teada, milliseid ühiskonnaprobleeme vabaühendused lahendavad ja miks seda tehakse. Vabaühenduses on juhendaja, kes aitab mõista, miks on konkreetse vabaühenduse töö kogukonna jaoks oluline.

Samal ajal aitavad Saaremaa Gümnaasiumi „Saarluse ja kogukonnapraktika“ õpetajad õpilastel kogetud analüüsida, sidudes selle teoreetiliste teadmistega.

Mida õpilased sellest õpivad?

Kogukonnapraktika ajal peab õpilane praktikapäevikut, arendab aja planeerimise oskust ja küsib enda otseselt juhendajalt tagasisidet tehtu kohta.

Praktika läbinud õpilase Meriti arvamus: „Kogukonnapraktika on hea mõte, kuna näitab noortele maailma ja võimalusi teise nurga alt, kuid see võib olla väga stressirohke. Kogukonnapraktika õpetas mulle, kuidas oma aega planeerida ja kuidas raskete olukordadega toime tulla. Kogukonnapraktika õpetab ennast motiveerima, koostööd tegema, aega planeerima ja annab kaasa oskuse pärast praktikat kaaluda vabatahtlikku tegevust ja vabaühenduses töötamist.“

Praktikal saavad õpilased rakendada koolis omandatud teadmisi ja oskusi, nt Saaremaa Rally ajal tuli müüa pileteid, suhelda inimestega ja lahendada probleeme (mis õpilaste väitel olid kõige komplitseeritumad ülesanded), kontrollida koroonapasse.

Kuressaare jõulutulurul osalenud pidid oskama viisakalt suhelda nii emakeeles kui ka võõrkeeles, tegelema kassaga, oskama teha inimestest ilusaid jõulufotosid, suunama inimesi

soovitud teenuste juurde jm. Kogukonnapraktika annab töökogemuse, mis aitab valida tulevast eriala ning annab parema positsiooni tööturul ja ülikooli astumisel.

Milliseid õppijate karjääri kujundamise, ettevõtlus- või teisi pädevusi arendati?

Innovaatilisus seisneb kogukonnapraktika puhul pigem noorte silmaringi avardamises ja ühiskonnale lähemale toomises. Neil on võimalus kogeda ja näha olukordi ning inimesi, mis enamikul tavaelust siiani täiesti välja on jäänud, nt toidupanga toimetamised, loomade turvakodu, hoolekandeteenuste igapäevamured ja rõõmud või populaarse Saaremaa Rally n-ö köögipool.

Millist kasu õpilased selles nägid? Kas ja millist kasu said organisatsioonid õpilastelt?

Kogukonnapraktika koha saab iga õpilane ise valida, leides selle ise või valides meelepärase pakutavatest. Organisatsioonidel ja ettevõtetel said lahendatud mitmed tööd ja ülesanded.

Õpilaste arvamused:

Oskar: „Kogukonnapraktika andis mulle suhtlemisoskusi juurde ja ma oskan jääda kriitilistes olukordades rahulikumaks, samuti tõstis praktika õpimotivatsiooni.“

Henri: „Olen nüüd julgem suhtleja, mingil moel tõstis ka õpimotivatsiooni.“

Silvia: „Arvan, et see kuigi palju ei mõjutanud õpimotivatsiooni, aga sain kindlasti ühe positiivse kogemuse juurde.“

Anette: „Kogukonnapraktika oli väga tore ja andis nii uusi teadmisi kui ka uusi tutvusi. Näiteks kutsuti sel aastal tagasi juba raha eest töötama. Andis juurde julgust ja näitas ürituste telgitaguseid.“

SOOVITUSED

Kogukonnapraktika on uudne ja kogukonda kaasav lähenemine õpilaste vabatahtliku panustamise harjumuse arendamiseks, mõjutades seeläbi ka haridusasutuse töötajate professionaalset arengut ja tööalast motivatsiooni.

Kogukonnapraktika korraldamine ei võimalda mugavustsooni jääda, koostöövajadus organisatsioonidega väljaspool haridusasutust nõuab pidevat organiseerimist ja head suhtlemisoskust.

Loe lisaks:

<https://www.err.ee/1608604318/saaremaa-gumnaasiumis-saab-oppida-saarlust>.

Koostööprojektipäev „Targad töökohad Vormsi saarel“. Läänemaa Ühisgümnaasium ja Tallinna 32. Keskkool

Küsimustele vastasid **Imbi Raudkivi**, Läänemaa Ühisgümnaasiumi majandusõpetaja ja **Tiina Saar**, Tallinna 32. Keskkooli majandusõpetaja

Osalised

- ▶ Läänemaa Ühisgümnaasiumi 11. klassi majandusõpilased ja Tallinna 32. Keskkooli majandusklassi õpilased.
- ▶ Vormsi vald.
- ▶ Haapsalu Kutsehariduskeskuse äriteenuste osakond.
- ▶ Strixmarine OÜ.

Milline oli koostöö eesmärk?

1. Omavaheline koostöö noorte vahel (sõpruskoolid, aasta kooli tiitli saanud koolid).
2. Rühmatöös uute ideede otsimine ja probleemidele lahenduste väljapakkumine.
3. Innovaatiliste ideede rakendamine nn testpiirkonnas, milleks oli Vormsi saar.
4. Kohaliku ettevõtja loeng (tark töö pealinnast väljas).

Millise aine raames koostöö toimus?

- ▶ Toimus ja toimub ka tulevikus majandus- ja ettevõtlustundide raames.

*Koostööprojektipäev.
Foto: Erakogu*

Mida tehti?

Tutvuti Läänemaa Ühisgümnaasiumi koolikorraldusega, ettevõtja pidas õpilastele huvitava loengu. Rühmatööd tehti kümnes meeskonnas (kolm Haapsalu ja kolm Tallinna noort rühmas). Ettekanded tehti Vormsi valla esindajale. Haapsalu Kutsehariduskeskuse äriteenuste osakond andis tagasisidet.

Mida õpilased sellest õppisid?

Õpiti koostööd uute õpilastega, samuti oskust leida piiratud aja jooksul lahendusi probleemidele, oskust neid sõnastada ja esitada ning oskust oma ideid põhjendada.

Lisaks õpiti oma ideele prototüübi väljatöötamist ja sõnastati lisandväärtus piirkonnale.

Milliseid õppijate karjääri kujundamise, ettevõtlus- või teisi pädevusi arendati?

Õpilased said uusi teadmisi inseneeriast ja meeskonnatöö efektiivsusest toimimisest.

Milline oli õpilaste hinnang ja tagasiside – millist kasu nemad sellises ühisprojektis näevad ja kas midagi tasub tulevikus muuta?

Mõlema kooli õpilased jäid koostööprojektipäeva tegevustega väga rahule. Õpilastele sai selgemaks targa töökoha olemus ja vajalikkus maapiirkonnas ning väikesaarel. Õpilased tegid ka ettepaneku, et projektipäev võiks olla pikem, kahepäevane.

Projektipäeva tulemusena asutas üks meeskond osahingu ja noortel avanes võimalus minna ettevõtja juurde üheks päevaks praktikale.

Missugust kasu said kool ja koostööpartnerid?

Vormsi vald sai uuenduslikke ideid saare ettevõtluskeskkonna parendamiseks. Noorte ideed olid realistlikud ja päriselt teostatavad. Noored soovivad sügisel jätkata oma ideede panustamisega Vormsi kogukonda.

SOOVITUS

Leida konkreetne koostööpartner ja koolide juhtkonnad peavad projekti toetama.

Halliste Põhikooli tööõppe praktikatunnid ettevõttes

Küsimustele vastas **Riina Linaste**, Halliste Põhikooli haridustehnoloog/õpetaja

Osalised

- ▶ Halliste Põhikool.
- ▶ Eesti Maaülikooli põllumajandus- ja keskkonnainstituudi Polli aiandusuuringute keskus.

Milline oli koostöö eesmärk?

Anda toimetulekuõppekaval õppivatele õpilastele võimalus tutvuda n-õ päris tööga ja näidata kogu töö käimise protsessi – tööle kohale minemisest kuni palga saamiseni.

Mida tehti?

Õpilased läksid koos Halliste Põhikoolist kaasa tulnud juhendajaga Eesti Maaülikooli põllumajandus- ja keskkonnainstituudi Polli aiandusuuringute keskusesse. Sealse töötaja juhendamisel korjati kahel päeval õunu. Õpilastel lasti ka ise avastada efektiivsemaid ja sobivamaid töövõtteid, et neil tekiks arusaam, et vahel saabki ühte asja mitut moodi teha ning tuleb enda jaoks sobivaim leida. Samas oli ka selliseid töid, mille juures pidid õpilased juhendaja näpunäiteid rangelt järgima, nt õunte kastidesse valamine. Poisid said tööga kenasti hakkama ja juhendajatelt ka tubli töö eest kiita.

Millise aine raames koostöö toimus?

- ▶ Toimetulekuõppekava õpilaste praktilise tööõppe tunni raames.

Polli aiandusuuringute keskusel tööl.
Foto: Signe Rosenberg

Suur oli poiste üllatus, kui neile anti võimalus oma korjatud õuntest osa endale töötasuks võtta ja koju viia või koolile müüa. Õunad otsustati koolile müüa ja saadud tasu oli koolipoiste jaoks nende endi sõnul vägagi priske. Lisaks tehti poiste korjatud õuntest mahla, mis samuti koolis ära tarbiti.

Halliste Põhikoolis on toimetulekuõpilastel kaks valikõppeaine tundi nädalas. Ühel nädalal ollakse kaks tundi majahoidja töövarjud ja abilised, teisel nädalal kaks tundi köögis abiks ning kolmandal nädalal aidatakse kaks tundi koristajat. Nii on see 2022/2023. õppeaasta algusest saadik olnud ja õpilaste jaoks on kujunenud need praktilised tunnid ühtedeks lemmikuteks.

Koos juhendajatega on õpitud kooli inventariruumi korrastama, toa- ja õuetaimede eest hoolitsema, lund lükkama, lehti riisuma, lauda katma, salateid valmistama jpm. Arvame, et just oma ala spetsialistide juures õpivad õpilased tundma erinevaid tööriistu ja nende õigesti kasutamist, samuti efektiivsemaid töövõtteid. Õnneks on Halliste Põhikoolil kõik spetsialistid olemas, kes olid lahkelt meie õpilasi nõus õpetama.

Mida õpilased sellest õppisid?

Õpilastes kujundati praktilise tegevuse oskusi ja harjutati nende rakendamist reaalsetes situatsioonides tööõppe tundides. Omandati töövõtteid ja võtete õige järjestus. Vastavalt õpilaste võimete erisusele õpetati neid võimalikult iseseisvalt uudses olukorras toime tulema. Õpiti mitmest erinevast tööoperatsioonist/tegevusest koosneva töö sooritamist kindlaks määratud järjekorras ja kujundati õpilases soovi osaleda jõukohases ühistegevuses. Eesmärk oli kinnistada teadmine, et tuleb teha nii meeldivaid kui ka vähem meeldivaid tööd. Kõige rohkem tuleb õpilastele võib-olla tulevikus kasuks julgus juhendajatega enda jaoks võõras keskkonnas suhelda ja abi paluda.

Milliseid õppijate karjääri kujundamise, ettevõtlus- või teisi pädevusi arendati?

Tutvuti Eesti Maaülikooli põllumajandus- ja keskkonnainstituudi Polli aiandusuuringute keskuse igapäevatööga, erinevate töökohtade ning töökohustustega. Saadi praktilise töö kogemus. Arendati suhtlemisoskust.

Millist kasu õpilased selles nägid? Kas ja millist kasu sai koostööpartner õpilastelt? Millist kasu kool?

Õpilastele meeldisid kaks praktilist tööpäeva Pollis väga. Poisid ütlesid, et töö oli raskem, kui algul arvati, aga mitte nii raske, et enam tööle minna ei sooviks. Poisid on avaldanud ka sellel aastal soovi õunu korjama minna ja taskuraha teenida. Õpilased tõid välja ka selle, et neile väga meeldis, et teised õpilased said nende korjatud õunu süüa ja õuntest tehtud mahla juua. Uhke tunne!

Halliste Põhikool sai osta õpilaste korjatud õunu ja neist valmistatud mahlasid. Õpilased said praktilised oskused töö tegemisest, töö käimisest jne. Aiandusuuringute keskus sai reklaamida oma tooteid ja valdkonda. Suvise laagri ja ka tööõppe tundide põhjal võib öelda, et nii mõneski õpilases tärkas soov tulevikus viljapuude kasvatamisega tegelema hakata ning mõned plaanivad selles valdkonnas õppima asuda.

SOOVITUSED

Soovitame õppetundide praktilisemaks muutmisel vaadata enda ümber – äkki on vajalikud praktikud, spetsialistid ja õpetajad teile lähemal, kui arvata oskate. Kasutage ära oma majasisest ressursi.

Maaettevõtlus kolme lambakasvatustalu näitel Kolga Koolis

Küsimustele vastas **Melika Kindel**, Kolga Kooli assistent-projektijuht

Vorsti omahinna arvutamine.
Fotod: Liina Talts

Villast lõnga valmistamine.

Osalised

- ▶ Kolga Kool.
- ▶ Kuusalu vallas maaettevõtlusega tegelevad talud: Uuri külast lisaka talu (peremees Priidu Veersalu) ja Saekalda talu (peremees Kristo Pärn), Tammistu külast Kadaka talu (pererahvas Kaie ja Taavi Ustav).

Millise aine raames koostöö toimus?

Koostööprojekt lähtub Kolga Kooli õppekavast, mis toob kooli eripärana välja järgmised punktid:

- ▶ Kolga Kooli õpilased ja õpetajad seisavad kohaliku pärandkultuuri säilimise, säilitamise ja edasiviimise eest.
- ▶ Kolga Kool on üks osa kohalikust kogukonnast.
- ▶ Kolga Kooli õpilased ja õpetajad on loomingulised ja ettevõtlikud.

Kolga Kool hindab väga seesuguseid algatusi ja projekte, mis võimaldavad õpilastel tundma õppida ja väärtustada oma koduümbruse loodus- ja kultuuriväärtusi (nt pärandivaderite algatus), samuti kohalikke partnereid ning ettevõtteid. Koostöö kohalikul tasandil aitab

õpilastes suurendada kogukonnatunnetust ja mõista koos tegutsemise vajalikkust. Koostööprojekt on olnud suurepärase praktiline väljund mitme õppeaine teemade käsitlemisel. Näiteks on projekti tegevusi olnud võimalik siduda bioloogia, geograafia, käsitöö, kodunduse, informaatika, matemaatika ja karjääriõpetuse ainetega.

Milline oli koostöö eesmärk?

Peamine eesmärk oli luua noortele arusaam võimalusest olla ettevõtlik ka maapiirkonnas. Kui anda noortele ülevaade ja positiivne visioon maaettevõtluse võimalikkusest, siis tulevikus on meil kõigil võimalik koostöö vilju nautida. Ettevõtlus tekitab maapiirkonnas nii sotsiaalset kui ka majanduslikku kasu. Talud ei jää tühjaks, koolid on avatud ja ühiskondlikud teenused on ka kõigile teistele tagatud. Projekt keskendub kolmele kohalikule lambakasvatustalule, kes tegelevad ühes piirkonnas lambakasvatusega, kuid viisid, kuidas seda tehakse, on erinevad. Ettevõtmise loosung võiks olla „Elu võimalikkus maal“.

Mida tehti?

Koostöömõtte ideega pöördus 2022. aasta kevadel kooli poole meie lapsevanem ja Saekalda talu peremees Kristo Pärn. Tema kutsus partneritena juurde ka teised talud.

Koostööprojekti ettevalmistus algas 2022. aasta augustis, mil toimus esimene laiem aruteluring. Koolist osalesid erinevate õppeainete õpetajad, et leida oma aineõpetusest ühisosa projekti tegevustega. Põhiideeks jäi, et kooli ja talude koostööprojekti tutvustatakse noortele praktiliste tegevuste kaudu lambakasvatusega kaasnevaid erinevaid tahke. Tegevused toimuksid nii koolis ainetunnis kui ka taludes kohapeal. Koostööprojekti tegevused kavandati 2022/2023. õppeaastale. Arvestati nii kooli õppekava ja ainekavadega kui ka talude aastase tegevusrütmiga. Talusid külastati 2022. aasta oktoobris. Küllastus andis vahetu kogemuse talu kui ettevõtte olemusest, samuti tutvusid õpilased talus igapäevaselt toimetavate inimeste ja nende töödega.

Küllastustele järgnes nähtu ja kogetu mõtestamise tund. Tunnis oli külalisena lisaka talu esindaja Priidu Veersalu, kes suunas õpilasi kaasa mõtlema, millised on maal ettevõtlusega tegelemise võimalused.

Järgmised tegevused keskendusid lambakasvatustalude igapäevaelu tahkudele:

1. Tootmise võimalused:
 - käsitöö tegemine, villa kasutamine Kolga seltsimajas lisaka talu juhendamisel;
 - naturaalse lambasooles vorsti tegemine ja vorsti omahinna kujunemise põhitõdede tutvustus kooli õppekõrgis Kadaka talu pererahva juhendamisel.
2. Loomakasvatuse põhitõed:
 - tallede kahe esimese elunädala jälgimine ja protseduuride tegemine (kõrvanumbri paigaldus, vitamiinisüst, kaalumine) lisaka talus;
 - lambapügamise tutvustamine lisaka talus Kadaka talu esindaja poolt.
3. Äriplaani koostamine
 - põhitõdesid tutvustati koolis grupitööna erinevates ainetundides.

Projekti lõpetasid jalgsimatkad Saekalda talusse.

Mida õpilased sellest õppisid?

Koostööprojekti käigus taotleme õpiväljundite saavutamist, kus õpilased:

- ▶ teavad kolme lambakasvatusega tegelevat talu ja oskavad nimetada nende talude lisategevusalasid;

- ▶ oskavad näha talumajapidamiste seotust looduskeskkonnaga ja kohalike ressurssidega;
- ▶ teadvustavad võimalusi maapiirkonnas ettevõtlusega tegelemiseks;
- ▶ teavad, kuidas villa lõngaks töödeldakse ja oskavad seda teha (juhendamisel);
- ▶ teavad, kuidas tehakse naturaalses lambasooles lambavorsti ja oskavad seda ise ka teha (juhendamisel);
- ▶ teavad, mida on oluline jälgida tallede esimestel elunädalatel ja millised on vajalikud protseduurid;
- ▶ oskavad aru saada toote omahinna arvutamise põhimõtetest;
- ▶ oskavad aru saada äriplaani koostamise põhimõtetest ja oskavad rühmatööna koostada lihtsamat äriplaani.

Milliseid õppijate karjääri kujundamise, ettevõtlus- või teisi pädevusi arendati?

Projekti tegevused on olnud väga mitmekülgsed. Esmalt tutvusid õpilased taludega, saadi ülevaade talude toimimisest. Kuigi talude põhitegevusala on seotud lambakasvatusega, on iga talu siiski eriilmeline. Kuna õpilased käisid kolmes talus, siis tekkis neil ka võrdlusmoment. See võimaldas näha maaettevõtlust pisut laiemalt. Avarama konteksti maaettevõtlusele ja selle erinevatele osadele andsid kõik projekti vältel tehtud tegevused. Karjääri kujundamise osas arendati õppijate enesemääratluse ja valikute analüüsiga seotud pädevusi. Õpilased said teada, mis on lambakasvatusega seotud talutööd ja lisategevusalad. Õpilased omandasid uusi oskusi, näiteks lambasooles vorsti tegemine ja selle omahinna arvutamine, samuti villast lõnga tegemine. Õpilased tutvusid äriplaani koostamise põhitõdedega. Rühmatööde käigus said õppijad arendada oma suhtlus- ja koostööoskusi.

Milline oli õpilaste hinnang ja tagasiside?

Õpilaste tagasiside on olnud positiivne. Projekti tegevused on olnud huvitav vaheldus tavapärasele koolitundidele ja andnud võimaluse osa saada kodukandi inimeste igapäevaelust. Lisaväärtusena toodi välja klassiga ühise tegevuse võimalus.

Missugust kasu said kool ja koostööpartnerid?

Kool hindab kõrgelt võimalust muuta õpet elulisemaks. Samuti koostöös ühiselt õppimist.

Ettevõtjate jaoks oli kindlasti kõige kasulikum see, et oli võimalik noortele oma valdkonda tutvustada. Põllumajanduses ja toidu tootmises on väga tähtsal kohal tarbija teadlikkus. Talupidajate jaoks oli projekt võimalus anda noortele ülevaade valdkonna spetsiifikast ja tootmisprotsessidest. Selgitada, kuidas jõuab puhas toit eestlaste toidulauale. Samuti andis see koostööprojekt tuge ka edaspidiseks – igast taluküllastusest on võimalik õppida, et veelgi paremini selgitada küllastajatele põllumajanduse ja toidutootmise valdkonda.

SOOVIKES

Kolga Kool on teinud ka varem kohalikul tasandil koostööd. Selle projekti eripära ja tugevus seisneb selles, et tegevused jagunesid ühele õppeaastale ning õppijad on saanud mitmesuguste praktiliste kogemuste kaudu õppida. Pikemaajalisem koostöö on aidanud ühest küljest ettevõtjatest partneritel ehk taludel jagada oma tegemiste erinevaid tahke ning teisalt võimaldanud õppijatel näha maapiirkonna ettevõtlust mitmekülge ja põnevana. See on olnud hea võimalus kogukonnaga koostööks.

Ettevõtlus-, majandus- ja karjääriõpe Tallinna Arte Gümnaasiumis

Küsimustele vastas **Angela Loot**, Tallinna Arte Gümnaasiumi arendusjuht

Osalised

- ▶ Tallinna Arte Gümnaasium.
- ▶ Tulevikutegijad.ee.
- ▶ Eesti Töötukassa.

Milline oli koostöö eesmärk?

Noori innustada ja julgustada olema ettevõtlikud.

Mida tehti?

Tulevikutegijad.ee esindajad tegid e-tunnid ettevõtlikkuse ja majanduse teemadel. 8. klass sai teada finantsidest ja eelarvetest. 7. klass aga ettevõtte rajamise esimestest sammudest. 10. klassile räägiti, kuidas märkida üles tulud ja kulud, mis on kasum ja bilanss.

Eesti Töötukassa jagas kasulikke näpunäiteid 12. klassile. Räägiti sellest, kuidas valmistuda ülikooli sisseastumisvestluseks, kuidas tööle kandideerides silma jääda ja kuidas koostada kandideerimisdokumente. Käsitleti tuleviku töömaailma ja tööturu trende ning räägiti valikutest ja võimalustest peale keskkooli.

Mida õpilased sellest õppisid?

Saadi uusi oskusi eelarve, CV ja motivatsioonikirja koostamisel, omandati finantskirjaoskust. Õpilased on selle tulemusel enesekindlamad ja julgemad.

Milliseid õppijate karjääri kujundamise, ettevõtlus- või teisi pädevusi arendati?

Saadi uusi teadmisi ettevõtlusest, finantskirjaoskusest, töötamise võimalustest ja eneseväljendamisest. Samuti julgust oma ideid ellu viia.

Missugust kasu said kool ja koostööpartner?

Esinejad mainisid õpilastega kontakti loomist, valmisolekut ootamatuteks küsimusteks. Koolipere sai teadmisi uuendada, innustust ja hea kogemuse.

Millise aine raames koostöö toimus?

- ▶ Ettevõtlikkus koolis.

SOOVITUSED

Tunnid peaksid olema mitmekülgsed.
Natuke teooriat, mõni praktiline tegevus ja kindlasti võimalus küsimusi esitada.

Läänemaa Ühiskümnaasiumi ja Salva Kindlustuse kohtumised ettevõtlustundide raames

Küsimustele vastas **Imbi Raudkivi**, Läänemaa Ühiskümnaasiumi majandus- ja ettevõtlus-õpetaja, majandussuuna juht

Osalised

- ▶ Läänemaa Ühiskümnaasium.
- ▶ Salva Kindlustus AS.

Milline oli koostöö eesmärk?

Kaasata õppetegevustesse eriala spetsialist rääkima kindlustusest kui vajalikust igapäevaelu osast. Eesmärk oli ka õppetöö mitmekesistamine ja karjääriplaneerimine.

Mida tehakse?

Igal aastal toimub kindlustustee-maline tund Salva Kindlustuse lektoriga, kes annab ülevaate kindlustuse liikidest, kindlustusseltsi tööst. Millal ja miks ja mida on vaja kindlustada, kuidas kindlustada? Toimus arutelu ja lahendati situatsiooniülesanded.

Millise aine raames koostöö toimus?

- ▶ Majandusainete (ettevõtlus, makromajandus, finantsmajandus) kursuste raames ja see toimub ka edaspidi nii.

Õpilased kindlustusmaailmaga tutvumas. Foto: Imbi Raudkivi

Mida õpilased sellest õppisid?

- ▶ Õpilane teab kindlustuse liike ja oskab kindlustades teha õigeid valikuid.
- ▶ Õpilane mõistab vabatahtliku ja sundkindlustuse erinevusi.
- ▶ Õpilane teab, mis on kahjukindlustus.
- ▶ Õpilane teab, millega tuleb arvestada liikluskindlustuses.
- ▶ Õpilane mõistab omaette elama asudes kindlustusriske ja nende maandamise võimalusi (eluasemelaen ja kindlustus; üürnik vs. omanik jpm).
- ▶ Õpilane teeb isiklike rahaasjade planeerimisel tarku otsuseid.

Milliseid õppijate karjääri kujundamise, ettevõtlus- või teisi pädevusi arendati?

- ▶ Uued teadmised kindlustusteemadel, sh ülevaate kindlustuse ajaloost ja arengust.
- ▶ Karjääriplaneerimine, saadi teada erialavaliku võimalustest.
- ▶ Suhtluskogemuse arendamine (elulistele küsimustele, probleemidele lahenduste leidmine).
- ▶ Ettevõtlikkuspädevuse arendamine.
- ▶ Koostöö.

Milline oli õpilaste hinnang ja tagasiside?

Õpilaste hinnang on aastate jooksul (alates aastast 2017) olnud väga hea. Nende arvates on seesugune koostöö ettevõttega igal juhul isikumajandamise mõttes kasulikum kui õpikutarikus. Tekib vahetu kontakt asjatundjaga, kes illustreerib teooria eluliste näidetega ja saab küsimustele kohe vastused anda.

Mõned väljavõtted õpilaste tagasisidest:

- ▶ Näited reaalsest elust väga hästi lahti seletatud = loogiline/arusaadav (see on spetsialisti antud tunni boonus).
- ▶ Näited panid mõtlema ja nii mõnedki teemad said käsitletud uue nurga alt – kasulik teave edaspidi oma elu planeerimiseks.
- ▶ Lektori kõik soovitusid meeldisid/olid kasulikud.
- ▶ Tean nüüd, kuidas kaitsta oma vara.
- ▶ Tean nüüd, mis vahe on reisi- ja reisirõõmkindlustusel.
- ▶ Lektor jagas elulisi soovitusi, mida meie vanuserühm juba praegu või lähitulevikus vajaks, nt reisi- ja õnnetuskindlustus, vastutuskindlustus. Arutelu oli avatud ja lektor vastas kõigile küsimustele, ei väsinud ka asju üle seletamast. Väga positiivne ja kasulik tund.

Missugust kasu said kool ja koostööpartner?

Kool ja majandusõpilased saavad ühe teema kohta asjakohase ülevaate ja elulised näited. Oma elu sisse seades on kindlustuse teema vajalik. Sellised tunnid teevad õppetöö mitmekesisemaks.

Koostööpartneri Karin Aido (Salva Kindlustus AS) tagasiside meie pikaajalisele koostööle:
„Juba viiendat aastat olen saanud käia LÜG-i 11. klassi majandusklassi õpilastele rääkimas kindlustusest. Mul on väga hea meel, et selline võimalus kunagi juhuse läbi tekkis ja meie imeline koostöö on jätkunud juba nii pikka aega. Kohtuda noortega ja tutvustada kindlustusvaldkonda – usun, et see on olnud hariv mõlemale poolele. Noored inimesed puutuvad ka ise järjest rohkem kokku kindlustamise vajadusega, olgu selleks siis reisimine, kooli ajal korteri üürimine või autot ostes liikluskindlustuse vormistamine. Mina omalt poolt saan tagasisidet, mida noored kindlustusest teavad või mida võib-olla peaks tulevikus hakkama kindlustama. Ja tegelikult kasvatame nii ka teadlikku klienti, kes oskab ja julgeb küsida.“

SOOVITUS

Julgustan otsima koostööpartnerit/ettevõtet oma kogukonnast.

KUTSEKOOLOIDE KOOSTÖÖ ETTEVÕTETEGA

Toftani ja Wermo nimelised stipendiumid mehhatroonika ja tisleri eriala õpilastele Võrumaa Kutsehariduskeskuses

Küsimustele vastas **Eveli Kuklane**, Võrumaa Kutsehariduskeskuse direktor

*Esimene Wermo stipendiaat Fred Felman.
Foto: Elis Luik*

Toftani stipendiaadid.

Osalised

- ▶ Võrumaa Kutsehariduskeskuse mehhatroonika ja tisleri eriala õpilased.
- ▶ Wermo AS ja Toftan AS.

Milline on koostöö eesmärk?

Mehhatroonika ja tisleri eriala õppijatele stipendiumite pakkumise eesmärk on toetada ja innustada Võrumaa Kutsehariduskeskuse heade õpitulemuste ja silmapaistva erialahuviga õpilasi ning aidata kaasa nende kahe eriala populaarsuse tõusule.

Mida tehakse?

Koostöö toimub kooli ja ettevõtete vahel sõlmitud koostöölepingu alusel. Koostöölepingus lepiti kokku stipendiumi pakkumise mudel ja tingimused, lisana koostati stipendiumite statuudid. Statuutide kohaselt kuulutab kool sügisel välja stipendiumikonkursi, kogub kokku õpilaste avaldused ja motivatsioonikirjad ning kutsub kokku stipendiumikomisjonid, kuhu lisaks erialaõpetajatele ja valdkonna juhtivõpetajatele kuuluvad ka ettevõtete esindajad. Komisjon valib välja stipendiaadid ja kool maksab stipendiaatidele

Millise aine raames koostöö toimus?

- ▶ Koostöö toimub mehhatroonika ja tisleri eriala õpilastega.

ühe aasta jooksul perioodiliselt stipendiumit. Mehhatroonika erialade õppijatele on Toftan välja pannud viis stipendiumit ja tislari eriala õppijatele on Wermo välja pannud ühe stipendiumi.

Toftani-nimelisel stipendiumil oli oluline mõju mehhatroonika eriala populaarsusele. Stipendiumilepingu sõlmimise ajal ja vastuvõtuperioodil kõneldi rohkem nõudlusest mehhatroonika eriala järele, samuti eriala sisust. See suurendas vastuvõtu ajal eriala populaarsuse kahekordseks. Tislari eriala populaarsus tõusis samuti, ent tagasihoidlikumalt.

Mis mõju on koostööl õpilastele?

Kõige suurem mõju on stipendiumitel õppijatele õppimise tähenduse loomisel ja eduelamuse pakkumisel. Stipendiaadid tunnevad, et nad õpivad vajalikku eriala, seda tunnustavad tööandjad ja on valmis eriala populaarsuse kasvu ka panustama. Sama sõnumi saadab stipendiumite pakkumine ka tulevastele õppidasoovijatele.

Milliseid õppijate karjääri kujundamise, ettevõtlus- või teisi pädevusi arendatakse?

Õppijad pidid stipendiumile kandideerima. Selleks oli vaja esitada väljavõtte heade õpitulemuste kohta ja koostada motivatsioonikiri. Stipendiumile kandideerimisel arendasid õppijad suhtlusoskust ja eneseanalüüsi oskust.

Millist kasu õpilased selles näevad? Kas ja millist kasu saab ettevõtja õpilastelt?

Stipendiaadiks olemine ei tähenda kummalgi juhul kohustust olla ettevõttes praktikandiks. Küll aga on see kutse õppijatele esitatud. Praktikakoht ja võimalik hilisem töökoht on ettevõtte ja stipendiaadi kokkuleppe küsimus.

SOOVITUS

Olge stipendiumitingimustes paindlikud.

Lua Metsanduskooli praktiline väljasõit ettevõtetesse Valga Puu ja Toftan

Küsimustele vastas **Kaja Sander**, Luua Metsanduskooli ettevõtluse õpetaja ja ettevõtlusõppe koordinaator

Osalised

- ▶ Luua Metsanduskooli erinevad kursused.
- ▶ Toftan AS.
- ▶ Valga Puu OÜ.

Millise aine raames koostöö toimus?

Koostööd tehti kompetentsinädaala raames. Koostöö on seotud meeskonnatöoga, ettevõtlusega, metsamajanduse erialaainetega.

Õpilased langil. Foto: Luua Metsanduskool

Milline oli koostöö eesmärk?

Eesmärk oli näidata õpilastele reaalselt töömaailma, masinaid, tootmist saeveskis ja seda, mis saab metsamaterjaliga saeveskis ning kuhu läheb saeveski valmistoodang.

Valga Puu juht on meie kooli vilistlane Andres Olesk. Plaanisime juba ammu metsamasinaoperaatorite ja kutsevaliku kursuse õppuritega seda ettevõtet külastada.

Soovisime näidata õpilastele Hummulis asuvat metsamasinate töökoda, kus sel päeval oli remondis neli metsamasinat. Toftanis oli eesmärk näha, mis saab langetatud metsamaterjalist ja mis valmib saeveskis.

Mida tehti?

Remonditöökojas uudistati, kuidas käib masinate remont, millised masinad on kasutusel Valga Puus. Õpilased esitasid küsimusi, tegid fotosid. Eelnevalt oli mentorite rühmadele antud küsimused, millele iga rühm pidi vastused leidma ja lisama fotod. Langil tuli leida samuti vastused küsimustele, pildistada, esitada küsimusi, teha videoid. Toftanis näidati õpilastele toormeladu, tootmist, kuivatamist, valmistoodangu ladu. Õpilased pidid leidma ka seal vastused küsimustele, pildistama, küsima küsimusi. Tagasiside ja vastused küsimustele tuli saata õpetajatele Kaja Sanderile ja Tõnu Ellerile, kes andsid õpilastele tagasisidet, hinnangu meeskonnatöele ja kajastasid tulemusi õppeinfosüsteemis Tahvel.

Mida õpilased sellest õppisid?

Õpilased nägid reaalselt töömaailma, masinaid, meie kooli praktikantide tegevust Hummulis remonditöökojas, tootmist saeveskis, valmistoodangut.

Milliseid õppijate karjääri kujundamise, ettevõtlus- või teisi pädevusi arendati?

Saadi koostöö- ja suhtluskogemus, nähti reaalselt töömaailma ja masinaid. Saadi teada, mida tehakse metsast saadud toormaterjaliga ja kuhu läheb saeveski valmistoodang. Mentoritel oli väga huvitav kõrvalt jälgida õpilaste meeskonnatööd.

Millist kasu õpilased selles nägid?

Õpilaste tagasiside oli väga hea. Saadi teada ettevõtetes töötamise võimalustest. Koostööpartnerid näitasid õpilastele reaalselt töömaailma, masinaid, tootmist, valmistoodangut, suhtlesid õpilastega ja vastasid küsimustele. Räägiti meie kooli vilistlastest, kes ettevõtetes töötavad, ja praktikantide tegevusest, kes parasjagu ettevõttes praktikal olid. Hummulis räägiti ka sellest, milliseid töötajaid ja praktikante nad enda juurde tööle ootavad.

Kas ja millist kasu sai ettevõtja õpilastelt?

Mõlemas ettevõttes on praeguseks meie õpilased töö ja Valga Puu võttis meie õpilased ka praktikale. Eks ettevõtetel on ka soov meie õpilastele ettevõtet tutvustada ja rääkida ootustest tööle või praktikale tulekul. Meid oodatakse taas külla.

SOOVITUS

Soovitan väga käia erialaga seotud ettevõtetes ja anda õpilastele kaasa küsimused, et nad süveneksid ettevõtetes tegevustesse, küsiksid ja tunneksid huvi.

KÕRGKOOLI KOOSTÖÖ ETTEVÕTETEGA

Äritudengid lahendasid ettevõtete ärilisi väljakutseid. Tallinna Loomeinkubaatori ja Estonian Business Schooli koostöö

Küsimustele vastasid **Marge Täks**, Estonian Business Schooli mõjuettevõtluse bakalaureuse programmi kuraator, ja **Nele Plutus**, Tallinna Loomeinkubaatori projektijuht

Tudengid ja iduettevõtjad koos tegutsemas.
Fotod: Nele Plutus

Iduettevõtte Kõnekindlus esindaja ettekannet tegemas.

Osalised

- ▶ Estonian Business School (EBS) ja EBS-i tudengid.
- ▶ Tallinna Loomeinkubaator ja sealsed iduettevõtted: Paul Berg, Ringkarp, Fibami, Raiku, Sisiflow, Eventeamly, NirgiWabrik, WorkBite, Kirbel, Luste, Kõnekindlus.

Milline oli koostöö eesmärk?

EBS-i eesmärk oli aidata iduettevõtetel lahendada ettevõtte laienemisega seonduvaid väljakutseid ning saada ülevaade ja kogemus reaalistest probleemidest, mida alustavad ettevõtjad igapäevaselt lahendavad.

Loomeinkubaatori jaoks oli koostöö eesmärk viia kokku alustavad ettevõtjad ja tudengid. Tudengitel on palju teoreetilisi teadmisi äri arendamisest, kuid puudub praktika. Alustavad ettevõtjad pole enamasti ettevõtlust õppinud ning neil jääb tihti vajaka ajast ja meetoditest, et oma väljakutsetele ja arenguplaanidele süstemaatiliselt läheneda.

Millise aine raames koostöö toimub?

- ▶ EBS-i ettevõtlusprogrammi neljanda semestri (Growth & Expansion) õppetöö raames.

Mida tehti?

EBS-i tudengid pakkusid alustavatele ettevõtetele välja laienemise tegevuskavad nii siseturul kui ka väljaspool Eestit.

Loomeinkubaatori ettevõtjad tegid ettekanded oma ettevõtetest, praegustest tegevussuundadest ja ülesannetest, mida nad tudengitele lahendada soovisid anda. Seejärel moodustasid tudengid rühmad ja iga rühm alustas koostööd ühe ettevõttega. Tudengitel oli 2–3 nädalat aega ettevõtte püstitatud ülesandeid täita ja selle perioodi jooksul olid nad ettevõttega pidevas kontaktis. Tööperioodi lõpus esitlesid tudengid oma töid ja lahendusi auditooriumi ees. Mitmed ettevõtted said ka lisamaterjale ja kontakte, mis tudengid olid ettevõtete jaoks kokku pannud. Tööprotsessi jooksul toetasid tudengid ka EBS-i õppejõud.

Mida õpilased sellest õppisid?

Tudengid õppisid eluliste probleemide kohta ja lahendasid neid ning pakkusid ideid ettevõtte ja turu laienemiseks. Tegid seda kõike koostöös iduettevõtetega ja meeskondadena. Tudengid said võimaluse oma teoreetilisi teadmisi praktiseerida ja ettevõtjaid nõustada. Mitmed ülesanded, mida ettevõtted püstitasid, olid seotud rahvusvahelise laienemisega ja see andis tudengitele hea võimaluse proovida kätt turgude uurimisel, koostööpartnerite otsimisel ja palju muuga.

Milliseid õppijate karjääri kujundamise, ettevõtlus- või teisi pädevusi arendati?

Tudengid arendasid loovust, kriitilist mõtlemist, uurimistööga seonduvaid pädevusi, meeskonnatööd, koostööd, suhtlemist, õppisid tundma uusi turge ja nende turgude sotsiaalkultuurilist tausta. Samuti said nad harjutada esinemisoskusi.

Tegemist oli justkui lühipraktikaga, mis andis tudengitele väga vahetu kontakti alustavate ettevõtjatega ning võimaluse oma teadmiste ja ajaga ettevõtjaid praktilisel viisil aidata. Ettevõtjad ja tudengid said esimese ühise kogemuse ja mitmed ettevõtted olid alid ka hiljem tudengitega koos töötama või neid praktikale võtma.

Milline oli õpilaste hinnang ja tagasiside?

Tudengid hindavad seda võimalust väga kõrgelt. Oleme seda teinud kaks aastat ja nii tudengite kui ka iduettevõtete tagasiside on olnud väga positiivne. Kõik osapooled näevad selles koostöös suurt lisaväärtust.

Missugust kasu said loomeinkubaator ja EBS?

Ülikoolidel on alatasa vaja leida äritudengitele näidisjuhtumeid, mida lahendada. Kui tavaliises olukorras lahendavad tudengid juhtumeid, kus puudub ettevõtte tellimus, siis seekord oli tudengitel võimalus oma tööga reaalselt ettevõtte käekäiku mõjutada. Alustavate ettevõtjatega töötamine võimaldas tudengitel saada parem arusaam sellest, mida tähendab väikese ettevõtte juhtimine.

Loomeinkubaator tegeleb iga päev alustavate ettevõtjatega, kes peavad lühikese aja jooksul õppima orienteeruma ettevõtte toimimise erinevates tahkudes. Suur osa alustavatest ettevõtjatest pole kunagi ärikoolis käinud ja seepärast oli EBS-i tudengite metoodiline lähene mine neile kasulik. Lisaks said ettevõtjad säästa aega ja teha koostööd tudengitega, kes võiksid potentsiaalselt tulla neile ka pikemale praktikale.

Kasu on sellest koostööst kõikidele osalistele. Suurem, kui oskame ilmselt praegu näha.

SOOVITUSED

Marge Täks: „Soovitan soojalt! Sobivus tudengite tausta ja iduettevõtete vahel peab olema hea. Meile äriülikoolina sobivad hästi loovsektori alustavad ettevõtted, kellel tihti puuduvad pädevused, mis meie tudengitel on olemas. Loomulikult tuleb tudengid selliseks koostööks hästi ette valmistada ja tagada, et nad saavad ülesannete lahendamisel vajaliku toetuse ka õppejõudude käest, mitte ainult sisendi iduettevõtelt.“

Nele Plutus: „Oluline on leida motiveeritud ettevõtjad, kellel on aktuaalsed teemad, mis kattuvad ülikooli ainekavaga. Koostöö on tulemuslikum, kui ettevõtjad saavad eelnevalt nõu, millised ülesanded on tudengitele sobivad, ning näpunäiteid, kuidas neid juhendada. Äärmiselt oluline on hea koostöö ja kommunikatsioon ülikooli ja inkubaatori vahel.“

KOOLIVÄLISTE PARTNERITE KOOSTÖÖ

Toila valla mobiilse noortekeskuse mudeli loomine. Toila valla spordi- ja kultuurikeskuse ning Eesti Kunstiakadeemia koostöö

Küsimustele vastas **Maarja-Liisa Lepsalu**, Toila valla spordi- ja kultuurikeskuse noorsootöajuht

Noortekeskuse mudel seest ja väljast.

Osalised

- ▶ Toila valla noored ja nende juhendajad.
- ▶ Eesti Kunstiakadeemia tootedisaini magistrandid ja juhendajad.
- ▶ Woogs OÜ.

Mille raames koostöö toimus?

Toila valla noortekeskused (Toila valla spordi- ja kultuurikeskuse allüksustena) on mitteformaalsel õpet pakkuvad noorsootöö asutused, mis toetavad noorte õpikogemust neid kõnetaval, aga tihti ka noorte endi jaoks varjatul viisil. Noorte idee ehitada merekonteineris noortekeskus jaguneb etappideks, millest esimene, mobiilse noortekeskuse mudeli loomine, ilmestab erinevate osapoolte eeskujulikke koostööd. Kaasati Eesti Kunstiakadeemia tootedisaini osakond kursuse „Aktivism ja muutuste prototüüpimine” raames.

Milline oli koostöö eesmärk?

Eesmärk oli noorte huvidel ja vajadustel põhineva liikuva noortekeskuse mudeli loomine, pidades sealjuures silmas noorte ettevõtlikkuspädevuse arendamist ning koostöö väärtuse ja disainiprotsessi mõtestamist.

Mida tehti?

Mitu kuud kestnud koosloome- ja disainiprotsessi tulemusel valmis 3D-mudel tulevikus loodavast ruumilahendusest. Protsessi väärtus noortele oli õpikogemus, mis jagunes järgnevalt:

- ▶ Osapoolte ideede kaardistamine ja mõttevahetus.
- ▶ Individuaalse maketi valmistamine ning liftikõne koostamine ja esitlemine „investorile“.
- ▶ Ideede analüüs, koondamine ja 1 : 1 prototüübi valmistamine.
- ▶ 3D-mudeli loomine graafiliselt.
- ▶ Koosloome kogukonnapäeva organiseerimine, tutvustamiseks kogukonnale loodud mudelit ning maketti. Mobiilse noortekeskuse teenuse (prototüübi) läbimäng Toila vallas.

Mida õpilased sellest õppisid?

Projektis osalenud põhikoolinoored said võimaluse kogeda õpiprotsesside toimimist ülikooli tasandil ning omandasid teadmisi ja kogemusi nii koosloome- kui ka disainiprotsessist.

Milliseid õppijate karjääri kujundamise, ettevõtlus- või teisi pädevusi arendati?

Protsess arendas projektis osalenud noortes mitmeid võtmepädevusi, mis on olulised hili- semas elus täisväärtusliku kodanikuna toimetulekuks.

- ▶ Isiklik, sotsiaalne ja õppimispädevus. Meeskonda kaasati lisaks idee algatajatele ka valla teiste piirkondade noori, mis võimaldas arendada oskust käia läbi eri taustaga inimestega. Samuti on meeskonnas töötamise lahutamatuks osaks konfliktid, mille konstruktiivsel viisil lahendamise kogemuse noored omandasid.
- ▶ Ettevõtlikkus. Protsess sai alguse noorte initsiatiivist ja algatusest, mis väljendab osalejate algatusvõimet, sh võimet tegutseda oma ideede elluviimise nimel. Niisamuti loovus ja uuenduslikkus, mis toetub asjaolule, et loodud mudelil põhinevat lahendust ei ole seni riigi tasandil loodud.
- ▶ Digipädevus. 3D-mudeli loomisel osalemine arendas noorte digitaipikkust. Protsessi ja lahenduse kommunikatsioon ja digisisu loomise ja vahendamise oskust.
- ▶ Matemaatikapädevus ning loodusteadus-, tehnoloogia-, inseneriteaduste pädevus. 1 : 1 prototüübi loomine arendas loogilist mõtlemist, et kavandada merekonteineri disain ja inventari paigutus.
- ▶ Kirjaoskus ehk võime väljendada mõtteid suuliselt ja kirjalikult. Koosloome päeval osales maakonnalehe Põhjarannik ajakirjanik, see võimaldas noortel väljendada intervjuus enda mõtteid, tundeid ja kogemusi protsessi kohta.

Õpilaste tagasiside

Anni Triin Salvan: „See oli väga äge, kuidas nad panid meid ideid looma, millest tekkisid megalahedad mudelid. Meie ise oleks teinud kavandi lihtsalt harilikuga paberile ja edasi oleksime olnud päris hädas, aga see tulemus on tiptasemel. Projekt õpetas koostööd erinevate inimestega, ühise arvamuse kujundamist, avaliku ruumi kujundamist, planeerimist, turundamist. Kogemus on midagi, mida koged ainult üks kord elus, on imeline ja mõtlemapanev. Loodan, et meie projekt on teistele noortele inspiratsiooniks, et ideed ei pea ainult paberile või pähe jääma.”

Gregor Männi: „Koostöö on arendanud silmaringi. Olen väga rahul, et selles projektis osalen ja sellega nii kaugelt oleme jõudnud.”

Britta Eliise Astok: „Kui noored teevad täiskasvanutega koostööd, siis täiskasvanud saavad näha asju läbi noorte silmade ja vastupidi. Mõlemad osapooled saavad arendada oma koostööoskust, sellised projektid annavad kogemusi juurde. Sarnaseid päriselu projekte võiks rohkem olla, kus noored ja täiskasvanud koos loovad.”

Kuidas hindate koostööd? Missugust kasu sai kõrgkool?

Kirjeldatud koostöötegu on hea näide erineva vanuse, tausta ja kogemusega inimeste võimest teha võrdväärsete partneritena koostööd ühise eesmärgi saavutamise nimel. Noorsootööd edendava asutuse seisukohast on tegemist äärmiselt võimestava koostööga, mis pani aluse noortevaldkonna arendusprojektile. Põhjalik ja kvaliteetne eeltöö on võtmesõna, mis võimaldas leida rahastuse, et Toila noorte ja Eesti Kunstiakadeemia tudengite loodud ideekavand ellu rakendada. Toila valla mobiilne noortekeskus avati ametlikult 1. juunil 2023.

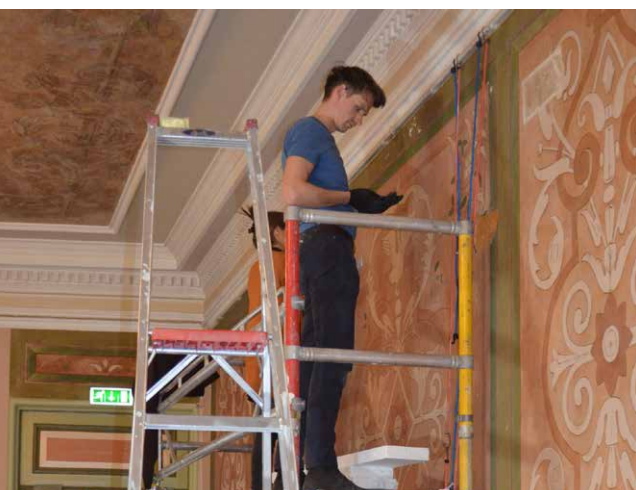
Eesti Kunstiakadeemia tudengitele avas koostöö noortega võimaluse kõrgkoolis omandatud teooria vahetult praktikasse rakendada. Harva jõuab loodud kavand päriselus lõpptarbijani, lisaks väärtuslik ja praktiline kogemus koostöövormide loomisest avaliku sektoriga.

SOOVITUSED

Usaldage noorte mõttelendu! Isegi kui see tundub esmapilgul hullumeelne, siis parasjagu usku idee eesmärgi ja headusesse ning õigete partnerite kaasamine viib võimestava edulooni, millest õpivad kõik osapooled.

Eluline ja praktiline kunsti- ja ajalooõpe Tallinna Õpetajate Majas igas vanuses õppijale

Küsimustele vastas **Kristi Vimberg**, Tallinna Õpetajate Maja direktor

*Eesti Kunstiakadeemia tudengid restaureerimas.
Fotod: Tallinna Õpetajate Maja*

Lasteaialaste tööde näitus inspiratsioonipäevadel.

Osalised

- ▶ Tallinna Õpetajate Maja meeskond.
- ▶ Tallinna üldhariduskoolid ja lasteaiad.
- ▶ Eesti Kunstiakadeemia.
- ▶ Tallinna Kopli Ametikool.
- ▶ Tallinna Polütehnikum.

Milline oli koostöö eesmärk?

Tallinna Õpetajate Maja pakub eelkõige täienduskoolitusi õpetajatele ja on täiskasvanuhariduskeskus. 2020/2021. õppeaastast, mil hakkas kehtima uus Tallinna Õpetajate Maja arengukava, võtsime eesmärgi pakkuda praktilisi õppimisvõimalusi ka üldhariduses/tasemeõppes õppivatele noortele vähemalt ühe projekti kaudu aastas. Meie eesmärk on pakkuda noortele n-õ päriselu projekte, mis annaks nende tegevusele laiema praktilise kasu, väärtuse, mõjuulatuse.

Tallinna Õpetajate Majale loob õpilaste kaasamine õppesisule ja õpikeskkonnale uut ja huvitavat lisandväärtust ning võimaldab olla kontaktis sihtrühmaga, kellega iga päev töötab meie põhiline klient – õpetaja –, mis omakorda aitab meil paremini tema arenguvajadustest aru saada. Lisaks, kuna kõik projektid on vajadus- ehk probleemipõhised, oleme õpilaste kaasabil leidnud loovaid lahendusi meie maja ees seisvatele ülesannetele ja parendanud maja esteetikat.

Millise aine või õppetegevuse raames koostöö toimus/toimub?

Fookusesse valisime kunstivaldkonna ja ajaloo, sest nende praktiseerimiseks on Tallinna Õpetajate Majas head eeldused. Teisalt, kunstiga tegelemine võimaldab noorel rakendada loovust, kogedes ümbritsevat maailma ja kujutades seda ainuomasel viisil. Kokkuvõtvalt hõlmab koostöö järgmiseid aineid/õppetegevusi: ajalugu, kunst ja kunsti õppesuunad üldhariduskoolis (erinevad ained), põhikooli loovtöö, kutsekooli praktika, ülikooli restaureerimise kursus ja Eesti Kunstiakadeemia tudengi bakalaureusetöö.

Mida tehti?

Õpilasnäitused olid Tallinna Õpetajate Maja galeriis üleval 2021–2023. Senini olid galerii seinu oma loominguga kaunistanud nii tõusvad kunstitähed kui ka tuntud kunstnikud. Selle projektiga soovisime pakkuda galeriipinda ka kunstihuvilistele õpilastele. Seetõttu toimus 2021. aastal esimene õpilaste kunstinäitus, kaasates Tallinna koole, mille õppekavas on kunstisuund. Esindatud olid õpetajate väljavalitud erilisemad-kaunimad tööd 3.–12. klasside autoritelt Tallinna Mustamäe Humanitaargümnaasiumist, Pelgulinna Gümnaasiumist, Tallinna Kunstigümnaasiumist, Tallinna Arte Gümnaasiumist, Vanalinna Hariduskolleegeumist ja Tallinna 32. Keskkoolist. Näituse kuraatorid olid Vanalinna Hariduskolleegeumi õpilased ja õpetaja Külli Tõnisson.

2022. aasta aprillis toimus teine õpilastööde näitus koostöös Tallinna Vaba Waldorfkooli õpilaste ja õpetajaskonnaga. Tööd olid hoolikalt valitud, et need oleksid kooskõlas järgmise Tallinna teema-aastaga „Loodus ja keskkonnahoid”.

2023. aasta juunis toimus näitus koostöös Tallinna Kopli Ametikooliga ja näitusel olid käsitööerialade õpilaste tööd.

2022. veebruaris toimus esimene lasteaedade tervisemeeskondade inspiratsioonipäev, mille raames tehti ka laste tööde näitus. Selle formaadi eesmärk on innustuda üksteise headest praktikatest – oma kogemusi, teadmisi ja oskusi jagasid Tallinna Haridusameti tervise konkursil parimaks valitud lasteaedad. Formaadi väljatöötamisel peeti inspiratsiooniallikana silmas last, mistõttu lisati kavva lasteaialaste tööde näitus trepihallis ja kaasati inspiratsioonipäeva korraldamisse ka Tallinna Polütehnikumi praktikante.

Tallinna Õpetajate Maja kroonisaali seinamaalingute konserveerimine

2022. aastal sai teoks Eesti Kunstiakadeemia (EKA) õppejõudude ja Muinsuskaitseametiga kavandatud projekt – märtsis konserveerisid EKA tudengid kroonisaali seinamaalingud.

Tallinna Õpetajate Maja ajaloolised pannood

Maja 65. juubeliiks valmistasid Tallinna Polütehnikumi abiturientid ja Jüri Gümnaasiumi 8. klassi õpilased loovtööna viis ajaloolist pannood. Õpilased uurisid selleks läbi hulga Õpetajate Maja ajaloomaterjale. Visuaalmeedia õpilased kujundasid pannood e-keskkonnas, põhikooli õpilased käsitsi lõuenditele. Kui õpilastele oli Õpetajate Maja juba kodusemaks saanud, rakendasime protsessi käigus ka õpilaselt õpilasele juhendamist, kus polütehnikumi õpilased aitasid 8. klassi õpilastel tagasiside ja juhiste kaudu töid edasi arendada. Pannood näitus avati galeriis 2022. aasta juunis ja juubelisündmuste nädalatel septembris.

Milliseid õppijate karjääri kujundamise, ettevõtlus- või teisi pädevusi arendati?

Kõige rohkem said areneda praktikandid, kellest praktika mahu tõttu said mitmeks kuuks justkui Tallinna Õpetajate Maja täistööajaga töötajad. Neid kaasasime ürituste korraldamisse ja nende kajastamisse, sh fotografeerimine, näituste ja ruumide disainimine vastavalt ürituse eesmärgile. Kutsekooli praktikandid said tunnetuse, mida nende valitud erialal töötamine reaalses elus tähendab, kas see neile meeldib, millised on nende tugevused ja arengukohad. Nad said tajuda, et saavad midagi päriselt mõjutada, lahendada kliendi reaalelu probleeme ja saada teada, milliseid koostööoskuseid see protsess eeldab. Oluline õpimoment oli ka suhtlemine erinevate

organisatsiooni liikmetega, nende ootuste väljaselgitamine, tagasiside saamine ja kokkulepete sõlmimine. Kindlasti oli ka kibedamaid momente, kus tehtud töö esimesel korral ei vastanud meie nõuetele ja ootustele ning seda tuli täiendada ja parandada. Ka see oli väärtuslik õpikoht. Õpiti ajaplaneerimist ja enesejuhtimist, et kokkulepitud tähtjaks tulemuseni jõuda

Millist kasu õpilased selles näevad?

Kunstinäitusel osalenud ja seda kureerinud õpilased tundsid uhkust ja rõõmu, et said võimaluse esitleda oma töid päris kunstigaleriis, kus linnakodanikud, nende sugulased ja sõbrad said töid vaatamas käia.

Loovtöid teinud 8. klassi õpilaste arvates oli sedalaadi projekt päris keeruline ja suur vastutus – nende hinnangul seadsime neile liiga kõrged ootused. Restaureerimistudengid hindasid võimalust kõrgelt – päevad olid pikad ja väsitavad, ent nende tegevusel suur mõju ja praktiline väärtus – tänu nende tegevusele on ajalugu seinamaalingute konserveerimise kaudu säilitatud pikemaks ajaks. Polütehnikumi praktikandid ütlesid, et õppisid projekti käigus palju uut, nt kujundamise baastõdede kohta. Pidasid seda huvitavaks õppimise viisiks ja tekkis mõistmine, kui oluline on teostajal mõista asutuse kontseptsiooni, visuaalset keelt ja ootuseid, sh suuta läbi töötada sisulisi tekste ja materjale, nt Tallinna Õpetajate Maja ajalooallikaid arhiivist, ning eristada huvitavat ja olulist vähemolulisest. Nende jaoks oli eriline väärtus see, et ka nemad said nendeks kuudeks oma tööruumi ning kasutada mitmeid hüvesid sarnaselt teiste töötajatega (nt energiaampsud töötajale).

Missugust kasu sai Õpetajate Maja?

Õppijad-arenejad on sellistes projektides mõlemad osapooled. Meie meeskond arenes kõige enam praktikante juhendades või põhikooli õpilasi loovtööde tegemises toetades. Seega arendasime oma juhendamisoskuseid – tagasisidestamine, sobivate suhtluskanalite valimine, samas ka järelevalve ja kontroll. Õppisime noortega koos planeerima aega ja töömahtu, sh jagama töö väiksemateks etappideks. Tegevused, eesmärgid, ootused jms on oluline omavahel läbi arutada ja kokku leppida. Õppisime ka praktikantidele realistlike ootuste seadmist.

Meeskonnana tõesime, et õpilaste juhendamine ja/või praktika koordineerimine ei sobi igauhele. See ülesanne tasub usaldada meeskonnaliikmetele, kes on selliseks sotsiaalseks suhtluseks valmis ja teevad seda meeleldi – töötaja ametikohast tulenevad tööülesanded või kompetentsid on siinkohal pigem teisejärgulised. Seega suurem rõhk juhendamise juures on suhtlusoskustel kui muudel ametialastel oskustel – nendega saavad teised meeskonnaliikmed vajadusel abiks olla.

SOOVITUSED

Soovitame õpilaste kaasamist kõigile, kuid seejuures tasub arvestada, et tuleb olla valmis oma aega investeerima. Praktikajuhendaja oluline ülesanne on protsessi jälgida ja järjepidevalt tagasisidestada. Noor inimene vajab kindlasti tuge, abi, juhendamist. Võib tunduda, et lihtsam ja kiirem oleks ise ära teha, aga siis aitas meie meeskonda uuesti missioonile mõtlemine – noortega koostöö loob hoopis suuremat väärtust ja sisu.

Kõige kõnekam oli siinkohal praktilal osalenud visuaalmeedia õpilase tagasiside: „*Õppisin Õpetajate Majas viie kuu jooksul praktilal olles rohkem kui kolme aasta jooksul koolis*”. Praktikapõllul ja päriselu projektide kaudu õpitakse väga palju.

Kui külalistele ja klientidele hoone ajalugu tutvustame, on seda uhke teha, viidates õpilaste koostatud pannodele maja seintel.

Gutsy Go programm Tallinna koolides

Küsimustele vastas **Eneli Meresmaa**, Tallinna Haridusameti rahvusvahelise noorsootöö vanemspetsialist

Osalised

- ▶ Tallinna Haridusamet.
- ▶ MTÜ Gutsy Go (Soome).
- ▶ Koolid: Kalamaja Põhikool, Ehte Humanitaargümnaasium, Kuristiku Gümnaasium, Läänemere Gümnaasium, J. Westholmi Gümnaasium, Vabaduse Kool.
- ▶ Tallinna Munitsipaalpolitsei Amet.

Rõõmsad projektis osalejad.
Foto: Silver Raidla

Millise aine raames koostöö toimus?

Gutsy Go programm ei ole otseselt ühegi õppeaine osa, aga hõlmab elukestva õppe võtmepädevusi, mis kirjeldab projekti jooksul toimunud õppimist (kirjaoskus; kultuuriteadlikkus ja kultuuriline eneseväljendus; matemaatika-pädevus ja LTT; mitmekeelsus; ettevõtlikkus; isiklik, sotsiaalne ja õppimispädevus; digipädevus; kodanikupädevus). Mõned koolid on koostöös sündinud tegevust ja tulemit arvestanud loovtöö hulka.

Milline on koostöö eesmärk?

Gutsy Go on haridusuuenduse projekt, milles kasutatakse mitteformaalse õppimise meetodeid, et noortes üles leida nende potentsiaal ja ainulaadsus. Muu hulgas aitab Gutsy Go ennetada noorte sotsiaalset tõrjutust ja suurendab kogukonda kuulumise tunnet.

On väga oluline, eriti tänapäeval Euroopas toimuva kontekstis, et noortega töötavad spetsialistid teevad koostööd, et toetada noorte võimet tugevdada kogukondadevahelist üksteisemõistmist ja üles leida positiivset, mis raskel ajal aitab. Gutsy Go projektis osalemine annab noortele võimaluse vahetult kogeda, kuidas nemad keset kõike kontrollimatut saavad aktiivselt tegutseda ja ümbritsevat mõjutada ning rahu nähtavaks teha.

Tallinna Haridusameti noorsootöö osakonna eestvedamisel tegutsesid projektis koolid, mille õpilased on erineva keele- ja kultuuritaustaga (Vabaduse Kool ja J. Westholmi Gümnaasium). Ühise tegevuse tulemus oli tugevam koostöö erinevate haridusasutuste ja noorsootöö valdkonna vahel.

Mida tehakse?

Gutsy Go algab noorterühmade juhendajate (õpetajad, noorsootöötajad, ennetustöö tegijad) kolmepäevase koolitusega, kus antakse teadmised programmist, läbitakse praktilised ülesanded noorterühmadega tegelemiseks, parandatakse osalejate digipädevusi.

Koolitusele järgneb viiepäevane tegevusnädal noortega. Programm võtab samaealiste noorte rühmalt (14-aastastelt õpilastelt) üheks nädalaks ära tavapärase (kooli)ajakava. Noored jagatakse kümneliikmelistesse rühmadesse ja nad kasutavad seda nädalat kvalifit-

seeritud juhendajate abiga oma ideede ellu viimiseks. Kasutatava meediavormi (lühikesed dokumentaalvideod) kaudu jõuavad noorte lood sadade teiste noorte ja huvirühmadeni.

Programm Gutsy Go koosneb kolmest etapist.

1. Julged ideed. Meeskondadesse koondatud noored tuvastavad oma kogukondade kriitilised probleemid ja pakuvad neile lahendusi (märka vajadusi, veendu vajaduses, loo plaan lahenduseks).
2. Kohene tegutsemine. Noored tegutsevad lahenduste väljatöötamise nimel ja tegutsevad kohe (teosta oma projekt).
3. Nähtavus (esilinastused koolis ja kinos). Valminud lühifilmid on sotsiaalmeedias kõigile kättesaadavad, et inspireerida omavanuseid noori ja suunata täiskasvanute tähelepanu teemadele, mis noori praegu kõige enam kõnetavad.

Mida õpilased sellest õppisid?

Projekti raames said noortega töötavad spetsialistid konkreetseid teadmisi ja oskusi Gutsy Go meetodi rakendamisest, mis võimaldas noortel ellu viia algatusi oma ümbritseva keskkonna paremaks muutmisel.

Gutsy Go meetod tagab noortele oskused, mida on vaja mõtestatud osalemiseks demokraatlikus ühiskonnas ja kultuuridevahelise mõistmise arendamiseks (sh suurenevad oskused meeskonnatöös, loovuse kasutamises, kriitilises mõtlemises, üksteiste tugevuste märkamises, meediavormi mõtestatud kasutamises).

Milliseid õppijate karjääri kujundamise, ettevõtlus- või teisi pädevusi arendati?

Gutsy Go nädal loob 14-aastastele noortele võimaluse läbida teekond, kus kogetakse koostööd, õpitakse tundma üksteise tugevusi, kus ülesandeid vastu võtta on suur julgus, kus oma idee teostusega läbi kukkuda on reaalne, aga koos tegutsemine muudab selle kangelaslikuks teekonnaks.

Nädala jooksul tegelevad noored teemadega, mis otseselt puudutavad neid ja neid ümbritsevat maailma, kasutavad loovust ja ettevõtlikkust, et välja töötada lahendusi, ja viivad need ka ellu. Seeläbi osalevad noored otseselt kogukonna paremaks muutmise nimel ja näevad oma panust selles. See on üks viis noori võimestada, toetades nende kujunemist aktiivseteks ja hoolivateks kodanikeks. Muu hulgas õpivad noored teineteisega rohkem arvestama, koostööd tegema ja ennast analüüsima, mis vähendab võimalikku riskikäitumist ja tõrjutust.

Ettevõtluspädevustest arenesid eelkõige noorte sotsiaalsete olukordade lahendamise oskused (oma ideede presenteerimine, omavaheline kommunikatsioon ühise teema valikul, koostööoskus järgnevate ülesannete planeerimisel ja teostamisel), väärtust loov mõtlemine ja lahenduste leidmine (oma idee elluviimise planeerimine, probleemilahenduse välja töötamine, loovuse kasutamine oma idee elluviimise protsessis).

Millist kasu õpilased selles nägid? Kas ja millist kasu said ettevõtjad ja organisatsioonid õpilaselt?

Tagasisidest lähtuvalt arvasid noored:

1. „Gutsy Go nädal tugevdas minus kogukonda kuulumise tunnet (koolis, klassis), sealhulgas andis tunde, et suudan mõjutada oma elu ja püüelda oma elus oluliste eesmärkide poole.“

2. „Ka arendati minus suhtlemisoskusi, nagu oma mõtete väljendamine, teiste kuulamine, teiste motiveerimine, huvi ja uudishimu välja näitamine teiste inimeste vastu, julgelt küsimine, kui midagi jäi arusaamatuks, selgitamine, miks ma mõtlen ja käitun just selliselt.“

Kõik noortega töötavad spetsialistid töid välja, et nad saavad Gutsy Gost kasu oma igapäevastöö tegemiseks; nad tundsid, et said uusi teadmisi, kuidas noori kaasata; nad nägid, et Gutsy Go muutis neid professionaalsemaks; nad hakkasid nägema noortes nende tugevusi; nad tunnetasid, et kõik 8. klasside õpilased peaksid Gutsy Go läbima ning Gutsy Go lõi tugevama usaldussuhte noorte ja täiskasvanute vahel ja nad soovivad edaspidi olla Gutsy Go projektiga seotud.

Gutsy Go on erakordne ja innovaatiline projekt mitme aspekti poolest. Esiteks on see koolikeskkonda (kaasates juhtkonda, õpetajaid ja noorsootöötajaid) disainitud mitteformaalne õpimeetod, mille keskmes on noor ja tema tugevused. Teiseks võimaldab kool oma õpilastel ja õpetajatel tegeleda projektiga terve nädala jooksul ehk minna süvitsi teemaga, mis noori kõnetab ja arendab ja millega tegeledes on noortel tunne, et neid on vaja. Kolmandaks sünnib selle nädala jooksul ühiskondliku mõtteviisi muutus intensiivse meeskonnatöö, omavaheliste arutelude ja peegelduste kaudu: noored tegelevad neid huvitava teemaga, kasutavad selleks meediavormi (filmivad protsessi) ja inspireerivad oma tehtud dokumentaalfilmidega teisi omavanuseid.

SOOVITUSED

Gutsy Go programmi soovivad kõik Tallinna koolid, kes selles on osalenud. Kõik osalenud koolid on kogemust kiitnud ja loodavad, et programm uuesti nende koolis toimuda saaks.

Igaüks, kes on vähegi noorte õppimise ja arengu toetamisega kokku puutunud, seisab silmitsi mitme küsimusega: kuidas õpetada noort nii, et midagi külge jääks, kuidas näidata, et õppimises on palju põnevat ning kuidas tõestada, et noor on midagi asjalikku õppinud?

Vaata lisaks:

www.tallinn.ee/et/noorteinfo/gutsy-go-tallinn.

Pea peale pööratud klassiruumi nädal MTÜ Haridusmentorid ja Ida-Viru Ettevõtluskeskuse eestvedamisel

Küsimustele vastas **Triinu Pääsik**, MTÜ Haridusmentorid haridusmentor

Keemia tund Jõhvi Gümnaasiumis Jõhvi Põhikooli noortele.
Fotod: Dmitri Fedotkin

Osalised

- ▶ Eestvedajad: Hälis Värimäe (Ida-Viru Ettevõtluskeskus) ja Triinu Pääsik (MTÜ Haridusmentorid).
- ▶ Projekti tegevuste elluviijad: Ida-Virumaa ettevõtlike koolide liikmeskoolide ja lasteaedade õpetajad. Ettevõtmisest võttis osa 13 õppeasutust (ühemäe Ida-Viru kooli ja neli lasteaeda): Jõhvi Põhikool, Kohtla-Järve Slaavi Põhikool, Toila Gümnaasium, Iisaku Gümnaasium, Illuka Kool, Kohtla-Nõmme Kool, Sillamäe Eesti Põhikool, Sillamäe Gümnaasium, Jõhvi Gümnaasium, Voka Lasteaed Naksitrallid, Lasteaed Päikseke, Narva Lasteaed Potsataja, Kirju-Mirju Lasteaed.
- ▶ Osalesid ka Järvamaa haridusasutused.

Milline oli koostöö eesmärk?

Pea peale pööratud klassiruumi nädala eesmärk oli ühelt poolt pakkuda õpilastele teistmoodi õppimiskogemust, kuid palju suurema õpikogemuse said hoopis osalenud õpetajad, kes oma tavapärasest rollist pidid lahti laskma. Nädala eesmärk on pakkuda erakordset võimalust kogeda klassiruumi uuel ja põnevamal moel ning anda praktilisi oskusi ja teadmisi.

Mida tehakse?

Pea peale pööratud klassiruumi nädalal vahetatakse ära tavapärased rollid. Õpilastest saavad õpetajad, õpetajad muutuvad mentoriteks ja vaatljateks ning lapsevanematest saavad külalisõpilased. Õpilased

Millise aine raames koostöö toimus?

- ▶ Eraldi ainet ega õppeainet projektinädala raames tähelepanu alla ei võetud. Iga õpetaja, kes soovis osaleda, sai enda õpilastele pakkuda projektis osalemist just oma õppeaine raames.

viisid nädala jooksul läbi sada tundi, mida huvilised lapsevanemad said külastada. Projektis osalevate õpetajate jaoks loodi neli õpiamplu videot ja interaktiivne poster lisamaterjalidega. Projektis läbiviidavatest tundidest monteeriti kokku kogemusvideod, mida saab vaadata aadressil <https://hariduskopter.ee/ppp>.

Mida õpilased sellest õppisid?

Õpilased, kes õpetaja rolli võtsid, materjale kogusid, tundi ette valmistasid ja läbi viisid, omandasid selle õppematerjali, mille põhjal tundi ette valmistasid.

Milliseid õppijate karjääri kujundamise, ettevõtlus- või teisi pädevusi arendati?

Õppijad osalesid kogemuslikus õppes, mis seadis neile teistsugused rolliootused. Nad pidid kohanduma uue olukorraga, kasutama oma varasemaid teadmisi ning kombineerima uusi lahendusi. Õppijad said kogeda õpetaja ametit kui ühte karjäärivalikut.

Milline oli õpilaste hinnang ja tagasiside?

Õpilased kirjeldasid, et selline õpikogemus oli neile põnev, kuid tunnistasid samal ajal ka õpetajaameti väljakutseid (nt raske oli saavutada korda).

Missugust kasu said õpetajad?

Kõige väärtuslikumaks peame õpetajate endi õpikogemust ning asjaolu, et 38% vastanud õpetajatest töid avatud küsimuse puhul välja, et kõige suurem katsumus oli mentori ja vaatlejana mitte sekkuda (end tagasi hoida). Ühtlasi töid õpetajad välja, et see kogemus avas nende silmad enda õpilaste võimete osas. Õpetajad ja ka külalisõpilastena osalenud lapsevanemad kirjeldasid, et õpilased ja nende valikud õpetaja rollis ületasid nende ootusi.

SOOVITUSED

Sellesse lähenemisse tuleb suhtuda kui eksperimenti – mis juhtub siis, kui...? Kõige olulisem ja samal ajal kõige raskem on lahti lasta soovist, et õpilaste läbiviidav tund oleks suurepärase. Õpikogemusele peab kindlasti järgnema refleksioon kõikide osapoolte jaoks.

Vaata lisaks:

Voka lasteaed Naksitrallid, liikumine:

https://youtu.be/_XOMTM6oAoY (energiline ja vahva noor tulevane õpetaja).

Sillamäe lasteaed Päikseke, lõimitud õppetegevus:

<https://youtu.be/-rnS1uBtb14>

(suurepärase näide, kuidas vene emakeelega lapsed räägivad eesti keeles).

Sillamäe Gümnaasiumi inglise keele tund:

<https://youtu.be/KUEf87p-GaQ> (mitmekesised õppemeetodid).

lisaku Gümnaasiumi 6. klassi inglise keel:

<https://youtu.be/bBkCZ1qwKmQ> (kohal oli palju lapsevanemaid).

Jõhvi Põhikooli 9. klassi keemia, teemaks arvutused reaktsioonivõrrandite põhjal:

https://youtu.be/hZrWvwMU3pM_

Jõhvi Gümnaasium, keemia tund põhikooli õpilastele: <https://youtu.be/bb5BXNkgWQU>
(hea näide gümnaasiumi ja põhikooli koostööst).

KASUTA VÕIMALUST

„TÖÖLE KAASA!“

„Tööle kaasa!“ on algatus, millega kutsutakse tööandjaid, lapsevanemaid ja koole koostööd tegema ning looma lastele ja noortele tööeluga tutvumise võimalusi.

Algatusega liitudes saavad õpilased teadlikumaks töömaailmas toimuvast ning näevad ja kogevad, mis on tema vanema, vanavanema, onu või tädi igapäevatöö, milline on tema tööpäev ja -keskkond, töö sisu ja selle väärtus. Lisaks saadakse aimu, kuidas toimib üks ettevõtte või muu organisatsioon ja millised on erinevad ametid.

„Tööle kaasa!“ idee seisneb selles, et kokkulepitud perioodil avavad Eesti organisatsioonid oma ukSED töötajate lastele, et neil oleks võimalus vanemate töö ja töökeskkonnaga lähemalt tutvuda. **2024. aastal toimub „Tööle kaasa!“ 21. veebruaril.**

Milline on algatuses osalemise kasu?

Õpilane saab teadlikumaks töömaailmas toimuvast. Ta näeb ja saab teada, mis on tema vanema igapäevatöö, milline on tööpäev ja -keskkond, töö sisu ja selle väärtus.

Tööandjale loob algatus võimaluse tutvustada lastele ja noortele oma valdkonda, panustada järelkasvu ning olla avalikkuses märgatud kui sotsiaalselt vastutustundlik ja persoonlik ettevõtte.

Koolil võimaldab algatuses osalemine teha lapsevanemate ja ettevõtetega koostööd, mis rikastab praktilisel moel karjääriõpet.

Lapsevanemale pakub algatuses osalemine praktilise võimaluse teha kooliga koostööd, mille kaudu avada lapsele tööelu erinevaid tahke ja väärtusi ning aidata lapsel mõista, mille põhjal teha haridustee ja tööeluga seotud teadlikke valikuid.

Kuidas saab liituda?

Algatusega on võimalik liituda kahel moel. **Ettevõtte initsiatiivil** korraldab ettevõtte praktilise õppepäeva oma töötajate lastele, sel juhul registreerub ettevõtte. Võimalik on kaasa lüüa ka **kooli initsiatiivil**, kus algatuses osaletakse kogu klassi või kooliga. Sel juhul pöörduetakse tööandja poole kooli ja lapsevanema kaudu ning registreerub kool. Registreeruda saab kodulehel www.töölekaasa.ee.

Mida tähendab „Tööle kaasa!“ päev tööandja juures?

Õppepäeva paremaks korraldamiseks on soovituslik kasutada juhendeid. Nii tööandjatele kui ka koolidele mõeldud juhendid on leitavad kodulehel www.töölekaasa.ee.

„Tööle kaasa!“ päev ei tähenda lihtsalt koolist vaba lõbusat päeva vanema töö juures. Selle eesmärk on noorele töö ja töökeskkonna tutvustamine ning võimalusel ka erinevate tööülesannete täitmise pakkumine. Õpilastele on õpikogemuse paremaks mõtestamiseks ette valmistatud valik töölehti, mille leiab algatuse kodulehelt. Seejuures jagavad paljude koolide õpilased peale õppepäeva toimumist saadud kogemust ka klassikaaslastega.

Edu ja Tegu õppematerjalid

OECD uuringud näitavad, et kõige enam mõjutavad noorte edasist hakkamasaamist elus:

- ▶ **tulevikule mõtlemine** (unistamine, arutlemine, esmaste sihtide seadmine, alternatiivide leidmine jne);
- ▶ **tuleviku avastamine** (tutvumine töömaailma vajaduste, nõudmiste, õppimisvõimalustega jne);
- ▶ **tuleviku kogemine** (sideme loomine töömaailma ja ettevõtluskeskkonnaga, nt töövarjutamine, praktika, vabatahtlik töö, õpilasfirmas osalemine jne).

Programmi Edu ja Tegu raames loodud õppematerjalid aitavad õppijal ennast tundma õppida ja analüüsida, õpetajal õpilase karjääri- ja ettevõtluspädevusi arendada ning koolis ettevõtlus- ja karjääriõpet läbi viia. E-koolikotist leiab **märksõnaga „Edu ja Tegu“** kõik loodud õppematerjalid lasteaiast kõrgkoolini, sealhulgas harjutuste kogumiku, töölehti, valikainekavasid ning koolide ja ettevõtete koostöö heade praktikate kogumikud I, II ja III.

Edu ja Tegu Youtube'i kanalilt leiab:

- ▶ podcastid;
- ▶ veebiseminaride salvestused, sh koolide ja ettevõtete koostööseminarid;
- ▶ rahatarkuse lastelaulud koos fonogrammidega.

Lisaks:

- ▶ õpiobjektid <https://sisu.ut.ee/edutegu/objektid>;
- ▶ ettevõtlusmäng „Ettevõtlusseiklus“ (ettevotlusseiklus.edu.ee);
- ▶ distantisilt targemaks veebiseminar: töömaailma lõimimine ainetundidesse www.youtube.com/watch?app=desktop&v=XSCkfieWa5w.

Kogumik on valminud Haridus- ja Noorteameti ettevõtlus- ja karjääriõppe programmi Edu ja Tegu raames. Programmi kaasrahastas Euroopa Sotsiaalfond.

Kogumiku näited koondasid:

Liina Pissarev, Ettevõtlus- ja karjääriõppeprogrammi Edu ja Tegu teavitussuuna juht

Liisi Haas, Eesti Kaubandus-Tööstuskoja ettevõtlikkuse valdkonna projektijuht

Moonika Arm, Eesti Kaubandus-Tööstuskoja turundusdirektor

Kaur Orgusaar, Eesti Kaubandus-Tööstuskoja turundusdirektor

Täname kõiki koolide, ettevõtete ja teiste partnerite esindajaid, kes saatsid kirjeldusi ja pilte koostöövormidest!

Kristina Ruuse, Kalamaja Põhikool; **Natalja Vergun**, Tallinna Mustamäe Realgümnaasium; **Lauri Soosaar**, Merkuur OÜ; **Krista Savitsch**, Tabasalu Gümnaasium; **Ave Abroi**, Viljandi Gümnaasium; **Thea Perm**, Kilingi-Nõmme Gümnaasium; **Pille Olesk**, Valga Gümnaasium; **Sirli Vahula**, Rakvere Reaalkool; **Laura-Liisa Perova**, Saaremaa Gümnaasium; **Imbi Raudkivi**, Läänemaa Ühisgümnaasium; **Tiina Saar**, Tallinna 32. Keskkool; **Riina Linaste**, Halliste Põhikool; **Melika Kindel**, Kolga Kool; **Angela Loot**, Tallinna Arte Gümnaasium; **Marge Täks**, Estonian Business School; **Nele Plutus**, Tallinna Loomeinkubaator; **Maarja-Liisa Lepsalu**, Toila valla spordi- ja kultuurikeskus; **Eveli Kuklane**, Võrumaa Kutsehariduskeskus; **Kaja Sander**, Luua Metsanduskool; **Eneli Meresmaa**, Tallinna Haridusamet; **Kristi Vimberg**, Tallinna Õpetajate Maja; **Triinu Pääsik**, MTÜ Haridusmentorid.

2023

